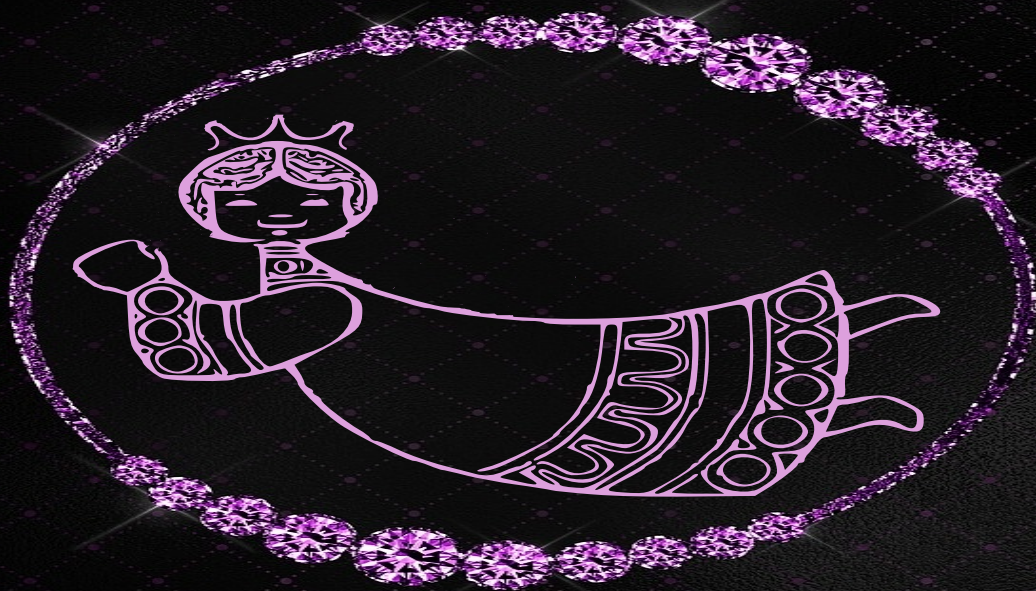

Джордж Мак-Доналд

**Етерична
королівна**

Назустріч 200-річчю Джорджа Мак-Доналда

2018

1. Джордж Мак-Доналд: Стислий життєпис
2. Нелагода

2019

3. Тіні
4. Етерична королівна

2020

- Велетове серце
- Золотий ключ
- Хвантазії: Чарівний роман

<https://gmd200.home.blog>

**Е т е р и ч н а
к о р о л і в н а**

ДЖОРДЖ МАК-ДОНАЛД
(ЛЬЮЇС КЕРРОЛ, 1862)

Джордж Мак-Доналд

Етерична королівна

Малюнки:
Артур Г'юз (1867)
та невідомий маляр (1890)

Тлумачення з англійської:
Петрусь Безвісний

ВЕСЕЛКОВА ХАТА
НАКЛАДНЯ-НА-СТОЛІ
2019

НАЗУСТРІЧ 200-РІЧЧЮ ДЖОРДЖА МАК-ДОНАЛДА

ВИП. 4

petryk@tutanota.com

<https://gmd200.home.blog>

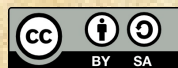
Первотвір: *The Light Princess by George MacDonald* (1864).
Тлумачено за накладом: *George MacDonald. Dealings With The Fairies. London: Alexander Strahan, 1867, pp. 1—99.*
Розділи із сеї книжечки перш оприлюднено низкою дописів на бльозі **GMD-200** в листопаді — грудні 2019 р.

Надхнений «Сплячою красунею», автор повідає в сій теплій і жартівливій сторії про королівну, приречену злою відьохою на втрату духовної та фізичної ваготи. І тіко жертвне кохання спромоглося звести бідолашну королівну на землю.

Для дітей та всіх тих, хто як діти.

Джордж Мак-Доналд. Етерична королівна / Уклад. і тл. з англ. Петрусь Незвісний. Назустріч 200-річчю Джорджа Мак-Доналда: Вип. 4. Веселкова Хата: Накладня-на-столі, 2019. 192 с.

Переглядати найліпше в повному екрані, дві сторінки за раз, непарні праворуч, плавку прокрутку вимкнута.
Поширення вітається.

логотип Scribus
(без зміни)

текст первотвору,
світлина та деякі малюнки

тлумачення з англ. мови,
решта матеріалів

«I write, not for children, but
for the child-like, whether they
be of five, or fifty, or seventy-
five.»

GEORGE MACDONALD, 1893.

«Я пишу не для дітей, але
для тих, хто як діти, хай їм
буде п'ять, чи п'ятдесят, чи
сімдесят п'ять».

Джордж Мак-Доналд, 1893.

ЗМІСТ

— ПЕРЕДНІ МАТЕРІЯЛИ —	i
Переднє слово	xi
Правові вваги	xiii
Подяки	xv
— ЕТЕРИЧНА КОРОЛІВНА —	1
I. Як то?! Нема дітей?	3
II. Мене не, стотне?	9
III. Вона не може бути нашою	17
IV. Де вона?	23
V. Який учинимо сему ярмис?	33
VI. Вона забагато сміється	43
VII. Спробунок метафізики	51
VIII. Спробунок крапельки води	63
IX. Покладіть мене знов	75
X. Адіть, місяць	93
XI. Цссс!	103
XII. Де короленко?	115
XIII. Ось я!	123
XIV. Ви вельми ласкаві	133

XV. Адить, дощ!	153
— ЗАКЛЮЧНІ МАТЕРІЯЛИ —	а
А. CC BY-SA 4.0	а
В. CC0 1.0	е
С. DejaVu Fonts License	г
Словничок	м

ПЕРЕЛІК СВІТЛИН І МАЛЮНКІВ

Джордж Мак-Доналд (1862)	ii
Титульна сторінка накладу 1891 року	2
Хрестини	14
Гра в м'яча	29
Королівна плава	69
Короленко загубився в лісі	79
На воді	141
Лорд-канцлер натякає	149

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Ся сторія Джорджа Мак-Доналда про безважну королівну добре відома в світі: опріче близько двох тузнів накладів іно англійською мовою, оголошених друком у ХІХ, ХХ та ХХІ ст., є ще анімована версія 1978 р. і дві музичні — 2013 та 2017 рр. Попри се, на превеликий смуток, її досі бракувало в українській мові. Сподіваюся, же сей мій сумирний спробунок перетлумачити чудовий твір видатного літерата хоча б трохи сприятиме поправі тої кричущої суперечности.

*Петрусь Безвісний,
Веселкова Хата,
22 грудня 2019 р.*

ПРАВОВІ ВВАГИ

Усі без винятку використані в сій книжечці текстові й графічні матеріали перебувають у вільному доступі в Інтернеті; також усіх їх вільно змінювати та/або розповсюджувати. Будь-хто може безперешкодно отримати їх самостійно, незалежно від сеї книжечки¹⁾.

Належать до суспільного надбання (public domain), отже є загальнодоступними, у США (бо оприлюднено друком до 1 січня 1924 року) та в усему світі (бо автор помер принаймні 100 років тому):

- первотворний текст «Етеричної королівни» (*The Light Princess*) Джорджа Мак-Доналда (*George MacDonald*) — уперше оголошено друком 1864 року, автор помер 1905 року;
- текст накладу, за яким тлумачено сю книжечку: *George MacDonald. Dealings With The Fairies. London: Alexander Strahan, 1867, pp. 1—99;*
- малюнки Артура Г'юза (*Arthur Hughes*) зі згаданого щойно накладу — помер 1915 року;

¹⁾ див. іще **Подяки** на ст. xv.

- малюнок невідомого маляра до накладу *MacDonald, George. Dealings With The Fairies. New York: George Routledge and Sons, 1890;*

- орнаменти, зужитковані на початку та в кінці кожного розділу й узяті з накладу *MacDonald, George. Dealings With The Fairies. New York: George Routledge and Sons, 1890;*

- зображення титульної сторінки накладу *MacDonald, George. The Light Princess And Other Stories: A New Edition. London: Chatto & Windus, Piccadilly, 1891;*

- світлина Джорджа Мак-Доналда, створена Льюїсом Керролом (*Lewis Carroll*) 1862 року — помер 1898 року.

Логотип *Scribus* (належить до реклямних матеріалів, <https://wiki.scribus.net/canvas/Promotion material>) захищено ліцензією *CC BY-SA 4.0*¹⁾.

Решту графічних матеріалів розповсюджено на умовах ліцензії *CC0 1.0*, тому вони не потребують атрибуції²⁾.

Електронна книга (файл PDF) містить вільно ліцензовані вбудовані шрифти з родини *DejaVu*³⁾.

Тлумачення з англійської та решту матеріалів, не охоплених попереднім переліком, тлумач і накладця від початку передають у суспільне надбання, застосовуючи до них *CC0 1.0 Universal (CC0 1.0) Public Domain Dedication*⁴⁾.

¹⁾ див. Додаток А. **CC BY-SA 4.0** на ст. а.

²⁾ див. Додаток В. **CC0 1.0** на ст. е.

³⁾ див. Додаток С. **DEJAVU FONTS LICENSE** на ст. г.

⁴⁾ див. Додаток В. **CC0 1.0** на ст. .е

Подяки

Згаданими раніш у **ПРАВОВИХ ВВАГАХ** (див. ст. xiii) накладами *Dealings With The Faïres* 1867 та 1890 рр., забезпечившими первотворним текстом для тлумачення, малюнками та частиною інших графічних матеріалів; а також накладом *The Light Princess And Other Stories* 1891 р. завдячуємо Інтернет-ресурсові *Open Library*.

Світлину Мак-Доналда отримано з *WikiMedia*.

Рештою графіки (малюнками для обкладинок і форзаців, тлом сторінок тощо) завдячуємо спільноті *Pixabay*.

Великою підмогою виявилися різноманітні словники та довідкові матеріали, насамперед: чотиритомовий «Словарь української мови» Бориса Грінченка (1907—1909), «Український правопис» (1928), «Правописний словник» Григорія Голоскевича (1929), «Практичний словник синонімів української мови» Святослава Караванського (2014) та інші.

Електронну книгу у форматі PDF виготовлено за
помоги застосунку *Scribus*. Ужито вбудовані шрифти
DejaVu.

Окрему й особливу подяку складаю коханій дружині та
любій доні за їх поради, допомогу й довгий терпець.

**Е т е р и ч н а
к о р о л і в н а**

THE LIGHT PRINCESS

AND OTHER STORIES

By GEORGE MAC DONALD, LL.D.

A NEW EDITION

London

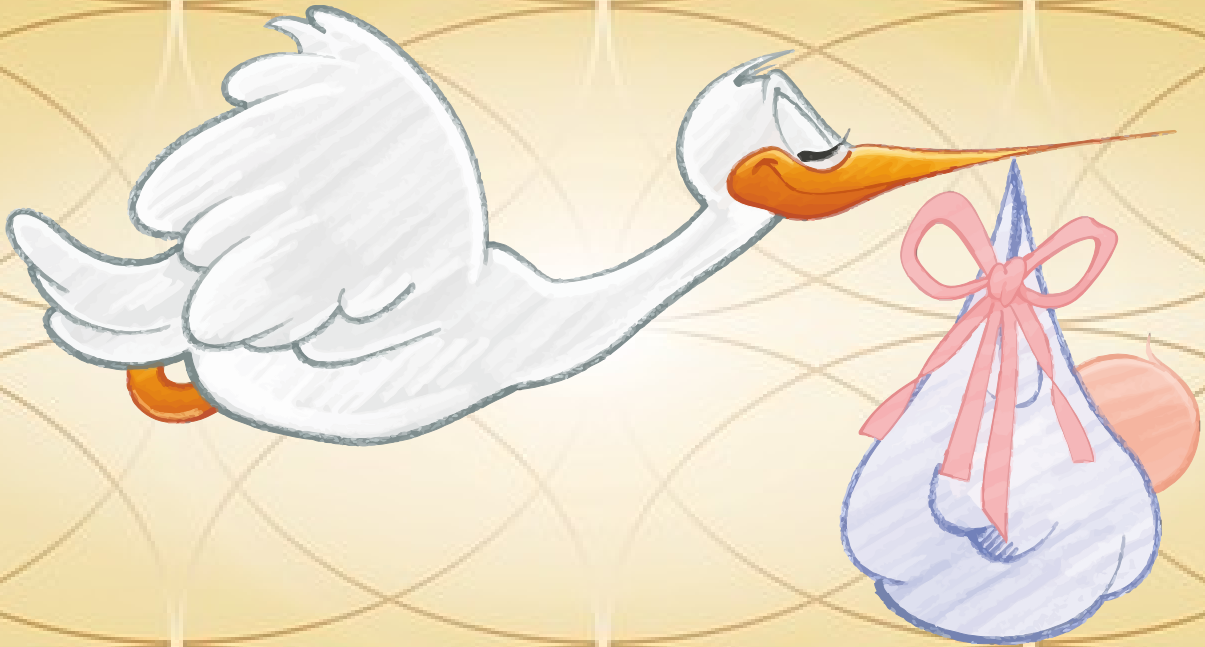
CHATTO & WINDUS, PICCADILLY

1891

Титульна сторінка накладу 1891 року

**Як то?!
Нема дітей?**

Колись так давно, що я сливе забув, коли саме, десь-не-десь жили король із королевою, в яких не було дітей.

І король подумав собі: «У всіх знайомих мені королів є діти, у кого троє, у кого семеро, а в кого аж дванадцятро; а в мої королеви нема жадної дитини. Я чуюся ні в сих, ні в тих». Тож йому спало на думку погиркатися зо своєю дружиною із сего приводу. Та вона подужала се все на кшталт великотерпної королеви, якою вона була. Тоді король завірився навсправжки. Але королева вдала, мов уважає се все за жарт, і геть дуже дотепний.

— Чом у Вас нема бодай жадної доньки? — спитався він. — Я не кажу *синів*; очікувати того либонь занадто.

— Запевняю, любий королю, мені дуже шкода, — мовила королева.

— Вам так і належить, — одрубав король. — Ви певне не маєте на оці вчинити *тую* чесноту.

Але він не був королем із дроковістою вдачею, і в якомубудь менш важливому питанні щиросердо дозволяв королеві повертати на своє. Се прецінь було державною справою.

Королева посміхнулася.

— Вам відомо, любий королю, Ви мусите мати терпець із панією, — сказала вона.

Вона була навсправжки дуже лепською королевою та щиро шкодувала, же не може зробити ласку королю негайно.

Король намагався мати терпець, та йому велося із сим дуже погано. Тому се було більше, аніж він заслуговував, коли нарешті королева подарувала йому доню — утішну малу королівну, яка ніколи не плакала.

**Мене не,
стотне?**

Наближався день, коли немовля мало бути ві хрест уведене. Король понаписував усісінькі запрошення власноруч. Запевне когось забуто.

Наразі се загалом не велику вагу має, якщо когось забуто, тіко ви мусите зважати, кого саме. На жаль, король забув, не замірявшись забути; і та нагода випала королівні Тмодії¹⁾, же було незручно. Бо тая королівна доводилася королеві рідною сестрою; і він не мав би на неї забувати. Але вона була так відпала ласки старого короля, їх батька, що він забув на неї у свому заповіті; тож се не дивно, же її брат забув на неї, коли писав запрошення. Та вбогі родаки не чинять ніц-а-ніц,

¹⁾У першовторі: *Makemnoit*. Се м'я відзеркалює ворожість: *make* (робити) + *noit* перегукується з фр. *nuit* (ніч); себто зла тета «робить ніч (темряву)» для бідолашної королівни (LEVONIAN, GREG (2010) "A ROYAL PAIN: THE COMIC SPIRIT IN GEORGE MACDONALD'S "THE LIGHT PRINCESS", " NORTH WIND: A JOURNAL OF GEORGE MACDONALD STUDIES: VOL. 29, ARTICLE 6. [HTTP://DIGITALCOMMONS.SNC.EDU/NORTHWIND/VOL29/ISS1/6](http://digitalcommons.snc.edu/northwind/vol29/iss1/6)). Тмодія = тма (тьма, темрява) + діяти; за зразком Недій (не + діяти) та Добродія (добро + діяти) (Павло Чучка. Слов'янські особові імена українців: Історико-етимологічний словник. — Ужгород: Ліра, 2011. — 432 с).

щоби вас пам'ятати. Чому вони ніц не чинять? Король не зміг би зазирнути в піддашшя, де вона мешкала, не?

Вона була дроковістим і злосливим створінням. Брижі зневаги перетинали брижі дроковістости та робили її обличчя побриженим, гейби грудку масла. Якщо коли якого короля можна було б ісправдувати за пускання когось у забуток, сей король був ісправдований за пускання в забуток свої сестри, ба на хрестини. Також вона здавалася дуже дивною на вигляд. Її чоло було таким самим великим, як і решта обличчя, і випиналося над нею на кшталт кручі. Коли вона лютилася, її малі оченята блимали блаватним. Коли вона зазлість на кого мала, вони сяли жовтим і зеленим. До чого вони були підхожими, коли вона кого любила, я не знаю; бо ніколи не чув про її любов до кого пріч себе, і не думаю, же вона з тим упоралась, якби не отримала щось корисне для себе. Але що робило королівську забутливість вельми необачною, же вона була жахно кмітливою. Навсправжки вона була відьохою, і коли кого чарувала, йому дуже

ХРЕСТИНИ
(АРТУР Г'ЮЗ, 1867)

хутко було того задосить; бо вона брала гору над усіма злими феями в лютощах, а над усіма здібними феями — у хисті. Вона зневажала всі чини, про які ми читали в дієписях, котрими відомщали ображені феї та відьохи; і затим по даремній чеканині на запрошення, вирішила нарешті рушати непроханою й унещасливити всеньку родину, як належить королівні, котрою вона була.

Тож вона вбралася в найліпшу свою сукню, прибула до палацу, була зично шанована щасливим монархом, який забув на те, що він був забув на неї, і зайняла своє місце в ході до королівської каплиці. Коли всі вони зібралися біля хрестильниці, вона прихитрилась опинитися поруч неї й укинути щось у воду; по чому вона притримувалася дуже шанобливого поступовання, заки вода не торкнулася діточого личка. Але сеї мити вона тричі обкрутилася на місці й пробубоніла наступні слова, доста голосно, жеби ті, хто побіч неї, дочув:

Легкість духа без причин,
Легкість тіла, всіх частин,
Не обтяжать рук людських,
Та порвуть серця близьких.

Усі вони гадали, що вона загубила глузд і повторює котрого пришелепуватого мамчиного віршика; але попри се дрижа́ взяла їх усіх. Немовля, навпаки, заходилося сміятися й агукати; тоді як мамка здригнулася й придушено скрикнула, бо подумала, же її шляк трафив: вона не могла відчути дитину на своїх руках. Та вона притисла її міцно й ніц не сказала.

Шкоду заподіяно.

**Вона не може
бути нашою**

Жахно зла тета геть позбавила дитину ваготіння. Якщо ви спитаєте мене, як се було вдіяно, я відповім: «Найлегшим робом у світі. Вона мала тіко зруйнувати силу тяжіння». Бо королівна була фільозопинею та знала всі *за та проти* законів тяжіння як *за та проти* старих своїх чобіт. А як відьоха, вона могла скасувати тії закони в мент; чи принаймні так позасмічувати їх коліщатка й укрити иржею вальніці, що вони б узагалі не працювали. Та нам більше до того, що сталося після, аніж як се зроблено.

Першою прикрістю, котра впливала із сеї сумної відсутности, було те, що в мент, коли мамка

заходилася колисати немовля вгору й униз, те злетіло з її рук до стелі. На щастя, спротив повітря привів його горобіжним шляхом на фут¹⁾ нижче від неї. Там воно лишилося позéмо, як лежало на руках у мамки, брикавшись і здивовано сміявшись. Настрахана мамка гайнула до дзвоника та попрохала пахóлка, який відгукнувся на поклик, негайно принести драбинку. Тремтівши душою і тілом, вона взялася по щаблинам і стала на самий вершечок, і пнулася, заки змогла зловити розмаяний хвіст довгого діточого вбрання.

Коли дивне явище відкрилося, у палаці стався жахний сполох. Нагодою до відкриття було їм звісно відтворення королем мамчиного досвіду. Вражений, же не чув щонайменшої ваги, коли дитина лежала на його руках, він заходився колисати її угору, але не вниз, бо вона поволі піднеслася під стелю, як перше, і там залишилася плавати в цілковитій вигоді й угонóбі, як свідчили дзвоники її тихесенького сміху. Король стовбичив, витріщавшись горі в безмовній дивóті, і тремтів так, же його борода теліпалася на кшталт трави

¹⁾ Фут — 0.3048 метра.

під вітром. Урешті, обернувшись до королеви, на котру напав такий самий жах, як і на него, він сказав, хапавши ротом повітря, вирячивши очі й затинавшись:

— Вона *не може* бути нашою, королево!

Наразі королева була багато кмітливішою за короля й почала сливе прізьру мати, що «сей хибний наслідок стався з причини».

— Я певна, вона наша, — одповіла вона. — Але нам варто було ліпше піклуватися про неї на хрестинах. Непрохані люди б не мали бути притомними.

— Йой, ні! — сказав король, стукавши себе по чолу пуввеликим пальцем. — Я все вшолопав. Я викрив її. Хибá Ви не бачите се, королево? Королівна Тмодія зачарувала її.

— Се достеменно, що я й кажу, — одповіла королева.

— Дуже перепрошую, моя кохана; я Вас недочув. — Джоне! Принесіть-но приступку, якою я беруся на трона.

Бо він був маленьким королем із великим троном, підхоже до багатьох других королів.

Приступку до трона принесено й улаштовано на обідньому столі, і Джон зіп'явся на верх. Та він не міг сягти до малої королівни, котра розляглася на кшталт хмаринки діточого сміху в повітрі, безперервно вибухавши.

— Візьміть браткі, Джоне, — сказав Його Величність, і взявшись на стола, подав їх йому.

Зараз Джон спромігся сягти до немовляти, і маленьку королівну подано долі братка́ми.

IV

Де вона?

Їдної файної літошної днини, за місяць по тим її першим придибашкам, протягом якого її дуже пильно опікувано, королівна лежала на ліжніці в королевиній власній опочивальні, міцно спавши. Їдне з вікон відчинено, бо се було опівдня, а день був такий парний, же маленьку дівчинку не загорнуто в ніщо етеричніше за саму дрімоту. Королева ввійшла в кімнату, і не покмітивши немовля на ліжніці, одчинила друге вікно. Грайливий чарівний вітерець, котрий пантрував був нагоди побешкетувати, дмухонув ув їдне вікно та, майнувши над ліжніцею, де спочивала дитина, підхопив її за собою, обертавши та хилитавши, наче клубочок диму чи насіння кульбаби, виніс у протилежне вікно геть. Королева спустилася

сходами, цілком несвідома спричиненої нею самою втрати.

Коли мамка вернула, вона припустила, же Її Величність забрала дитину, але страшившись прочуханки, одклала розвідку щодо неї. Та ніц не чувши, вона занепокоїлась і згодом пішла до королевиного будуару, де знайшла Її Величність.

— Даруйте, Ваша Величносте, я візьму дитину?
— сказала вона.

— Де вона? — запитала королева.

— Будь ласка, пробачте мені. Я знаю, се було хибно.

— Що Ви маєте на ввазі? — сказала королева, виглядавши стурбованою.

— Йой! не лякайте мене, Ваша Величносте! — вигукнула мамка, ламавши руки.

Королева побачила, же щось було непоправно, і впала без тямку. Мамка дременула щодуху навколо палацу, репетувавши: «Мое маля! мое маля!»

Кожен побіг до королевиної кімнати. Але королева не могла дати жадного наказу. Прецінь вони небавом виявили, же королівни нема, і в мент палац став нагадувати вулик у садку; а ще за хвилину королеву привели до пам'яти гучними криками та ляпанням долонями. Вони знайшли королівну, що міцно спала під трояндовим кущем, до якого її приніс слабкий подув пустотливого вітерця, котрий вивершив свого бешкета, обтрусивши плющу черлених трояндових пелюсток на чисто всю малу біленьку сонюлю. Налякана влаштованим наймиттям гамором, вона прокинулась і, несамовито весела, порозкидала трояндові пелюстки на всі боки на кшталт мжички надзáходи.

Запевне по сему коло неї піклувалися пильніш, прецінь се довічно було б оповідати всі

чудернацькі придибашки, умовлені сею дивною властивістю молодої королівни. Але ніколи не було маляти в жадному будинку, не казавши — у палаці, що тримало б господу в такому постійно файному гуморі, прецінь наймиття. Хай то було нелегко її мамкам тримати її, бодай вона ніц не робила, жеби їх руки чи серця скиміли. І нею було так гарно грати в м'яча! Не було рішуче ніякого небезпеченства *дозволити* їй упасти. Вони могли б вергати її долі чи прибивати її долі, чи штовхати її долі, але неможливо було дозволити їй опуститися. Се правда, вони могли б їй дозволити залетіти у вогонь альбо вугільну яму, альбо вилетіти крізь вікно; та жадна із сих халеп тим часом не трапилася. Якщо ви чули дзвоники сміху, які лунали бозна звідки, то могли бути доста певні ві причині. Зійшовши до куховарні чи *грідні*, ви знайшли б Джейн і Томаса, і Роберта, і Сьюзен, усіх укупі, які грали в м'яча з малою королівною. Вона сама була м'ячем, і від того не тішилася тим менше. Далі й далі, перелітала вона від їдного до їдного, зверескувавши сміхом. І наймиття вподобало самого м'яча ба над оту гру. Але вони

Гра в м'яча
(Артур Г'юз, 1867)

мали трохи піклуватися, як вони вергають її, бо отримавши відземний напрям, вона ніколи б не спустилася знов, не будши притягнуною силоміць.

V

**Який учинимо
сему ярмис?**

Але у верхніх покоях було инше. Їдної днини, наприклад, опісля сніданку, король пішов до свої скарбовні й порахував свої гроші.

Чин сей не дав йому жадної втіхи.

— Подумати, — мовив собі він, — що кожен із сих золотих соверенів¹⁾ заважить чверть унції²⁾, а моя правдива жива королівна із плоти й крови не заважить ніц-а-ніц!

І він ізненавидів свої золоті соверени, як вони порозлягалися, самозадоволено шкіривши зуби на все своє жовте обличчя.

¹⁾ Соверен — золота монета номінальною вартістю в 1 фунт стерлінгів і вагою 7,322 грама (із 1816 року).

²⁾ Унція — 28,35 грама; тройська унція — 31,1 грама.

Королева була в сальоні, ласувавши хлібом із медом. Але вона вибухнула плачем на другому шматочку та не змогла його ковтнути. Король зачув її хлипи. Радий полаятись із кимбудь, а найпаче зо своєю королевою, він позсипав до скрині золоті соверени, наплюснув на голову корону та поквапився до сальону.

— Пощо се все? — він вигукнув. — Через віщо Ви плачете, королево?

— Я не можу се їсти, — сказала королева, сумно дивившись на горня з медом.

— Не дивно! — одказав король. — Ви щойно поснідали: двійко гиндичих яець і троєчко хамс.

— Йой, не! — хлипнула Її Величність. — Се моя дитина, моя дитина!

— Гаразд, про що річ із Вашою дитиною? Вона ні в комин не вилетіла, ні в колодязь не впала. Просто дослухайтеся її сміху.

Прецінь король не спромігся стримати зідхання, яке він іспробував обернути на бухикання, сказавши:

— Се лепська річ, як легко на серці, я певен, чи вона наша, чи ні.

— Се кепська річ, як пусто в голові¹⁾, — одповіла королева, дивившись пророчою душею далеко в майбуття.

— Се лепська річ бути легким на руку, — сказав король.

— Се кепська річ бути легким на підмову²⁾, — одповіла королева.

— Се лепська річ бути легким на ноги³⁾, — сказав король.

— Се кепська річ... — почала королева, але король перепинив її.

¹⁾ У первотворі гра слів: *light-hearted* (безтурботний; дослівно: «легкосердий») і *light-headed* (легковажний; дослівно: «легкоголовий»).

²⁾ У первотворі гра слів: *light-handed* (спритний; дослівно: «легкорукий») і *light-fingered* (зłodійкуватий; дослівно: «легкопалький»).

³⁾ У первотворі: *light-footed* (легконогий).

— Навсправжне, — він сказав тоном кого, хто вивершує палку змагу, в якій у него були тіко примрійні заперечники і з якої, отже, він вийшов із тріумфом, — навсправжне, се взагалі лепська річ бути легким на тіло.

— Але се взагалі кепська справа бути легким на розум¹⁾, — заперечила королева, в якій закипала злість.

Ся остатня відповідь геть збентежила Його Величність, що нагло несхвально відвернувся від королеви й пішов до свої скарбовні знов. Та він був на півдорозі до неї, коли голос королеви наздогнав його.

— І се кепська річ бути ясноволосим²⁾, — верескнула вона, підкресливши остатне слово, тепер, коли її настрій зіпсуто.

У королеви волосся було чорним як ніч, а у короля та його доньки — злотистим як ранок. Та не се міркування про волосся зупинило його; се

¹⁾ У первотворі гра слів: *light-bodied* (легкотілий) і *light-minded* (легковажний; дослівно: «легкодумний»).

²⁾ У первотворі: *light-haired*.

був подвійний ужиток слів *легкий* і *ясний*¹⁾. Бо король дихав чортом на всі дотепи, а найпаче на прикладки. І то він не зміг би сказати, чи королева мала на гадці *ясноволосий* чи *легкоспалий*;²⁾; бо чом би не могла вона вимовляти з придихом голосівки, коли була роздратована?

Він нагло завернув навспак до королеви. Вона досі виглядала розлюченою, бо знала, же винна, альбо, що було сливе те саме, же він так гадає.

— Люба моя королево, — він мовив, — жадного штибу річ на двічі є надзвичай непожаданою між одруженими людьми якогобудь стану, я вже мовчу про королів і королев; а найбільш непожаданою формою річи на двічі можемо вважати прикладку.

— Отакої! — сказала королева. — Я ніколи нікого не брала на жарт, але припиняла се в зародку. Я найнещасніша жінка у світі!

Вона виглядала такою сумною, же король пригорнув її до себе, і вони сіли порадитись.

¹⁾ В англійській мові ці обидва сенси передаються їдним словом *light* (легкий; світлий, ясний).

²⁾ У первотворі гра слів: *light-haired* (ясноволосий) і *light-heired* (легкоспалий).

— Чи можете Ви стерпіти се? — мовив король.

— Ні, не можу, — сказала королева.

— Гаразд, який учинимо сему ярміс? — сказав король.

— Я певна, же не знаю, — сказала королева. — Але може б Ви поспитали вибачитись?

— Гадаю, Ви маєте на думці мою стару сестру? — сказав король.

— Так, — сказала королева.

— Гаразд, я не від того, — сказав король.

Отже наступного ранку він подався до королівни додому, і дуже покірливо перепросивши її, благав касувати чари. Та королівна з похмурим обличчям оголосила, же сном і духом не знає про се. Її очі прецінь жахтіли рожевим, що означало, же вона щаслива. Вона порадила королю й

королеві мати терпець і поліпшити своє поведження. Король вернув невдоволений. Королева спробувала втішити його.

— Ми зачекаємо, заки вона не побільшає. Мабуть чи не зможе вона тоді сама що запропонувати. Вона знатиме принаймні, як ся має, і вияснить нам що воно й як.

— А як їй віддаватися? — вигукнув король, нагло жахнувшись сеї думки.

— Гаразд, то й що? — не погодилася королева.

— Просто подумайте! Якби в неї були діти! За сотню років повітря б могло бути сповненим летючими дітьми, гейби восени павутинням.

— То не наша турбота, — одповіла королева. — І то вони під той час навчатся піклуватися собою.

Іно зідхання було королівською відповіддю.

Він би порадився з двірськими зцілителями, але боявся, жеби вони не наводили спиток над нею.

VI

**Вона за багато
сміється**

Тим часом, усупереч небезпечним придибашкам і прикростям, котрих вона завдавала своїм батькам, мала королівна сміялась і виростала — не гладка, але показна й висока. Вона дійшла сімнадцятирічного віку, не втрапивши в жадну гіршу від комина халепу; ратувавши її з якої, малий шибеник, що видирав яйця з пташиних гнізд, здобув славу й чорне обличчя. Ні, будши безжурною, вона не вчиняла ніц гіршого за сміх із кожного і всего, що зустрічала на своєму шляху. Коли їй сказали, задля спитку, же генерала Рідбіжифорта¹⁾ посічено на шматочки разом із усім його військом, вона засміялася; коли почула, же ворог рушив, щоб узяти в облогу столицю її тата, розреготалася; а

¹⁾ У первотворі: *General Clanrunfort*.

коли їй повідомили, же місто допевне залишено на милість ворожих солдат — ого, тоді вона з реготу аж боки рвала. Її ніколи не можна було повернути до бачення поважного боку чогобудь. Коли її пані-матка плакала, вона казала:

— Як дивно неня кривить обличчя! І вона вичавлює воду зо своїх щік? Кумедна неня!

А коли її тато нападався на неї, вона сміялася та звивалася в танку, кружляла довкола него, плескала в долоні й кричала:

— Зроби се знов, тату! Зроби се знов! Се так кумедно! Любий кумедний тато!

І якщо він намагався впіймати її, вона в мент вислизала від него, анітрохи його не лякавшись, бо вважала се частиною гри, жеби не бути впійманою. Їден штовхан ногою, і вона плавала б у повітрі йому над головою; альбо вона пішла б у танок навспак і вперед, і вбоки, гейби здоровенний метелик. Се траплялося кількораз, коли її пан-

отець і пані-матка таємно радували про неї та були перервані марно придушеними вибухами сміху в них над головою; а подивившись із обуренням угору, здригли її, що плавала на цілий зріст у повітрі над ними, звідкіля роздивлялася на них із найкумеднішим оцінуванням становища.

Їдної днини стався нефамузний випадок. Королівна гуляла моріжком із кимось зо своїх прислужниць, що тримала її руку. Добачивши свого пан-отця на другому боці моріжка, вона вихопила свою руку в служниці й похопилася на той бік до него. Зараз коли вона хотіла бігти сама, їй звичне було підійняти по каменю в обидві руки, так що вона могла опуститися знову після відскоку. Хоч би що, удрягнене нею як частину свого строю, не діяло сим робом: ба золото, коли воно так ставало часткою неї самої, губило на час усю свою вагу. Але хоч би що вона тіко тримала в руках, ізберігало своє поривання долі. У сему трапунку вона не змогла ніц побачити, жеби підняти, опріче величезної ропухи, що походжала моріжком, гейби в неї була на се сотня років. Не

знавши гидливости, бо се була їдна з її окремоностей, вона вхопила ропуху й пострибала геть. Вона сливе сягла до свого пан-отця, і він розкрив обійми їй назустріч, жеби прийняти з її вуст цілунка, який завис на них, ніби метелик над буциком троянди, коли подмух вітру здув її вбік у руки молодого джури, що якраз отримував доручення від Його Величності. Наразі в королівни була невелика окремоність, же раз почавши щось, се потребувало їй часу й зусиль зупинитися. У сему трапунку часу геть не було. Вона *мусила* почоломкати — і вона почоломкала джуру. Вона тим не надто переймалася; бо соромливість їй зовсім не була властива; і знала до того, що не змогла б сему зарадити. Тож вона тіко засміялася, немов музична скринька. Бідолашний джура відпокутував найгірше. Бо королівна, намагавшись виправити невдалий напрям цілунку, здійняла руки, жеби не наблизитися до джури; отак разом із цілунком він отримав ляпанця по другій щоці здоровезною чорною ропухою, котрою вона тицьнула йому просто в око. Він теж намагався засміятися, але спробунок сей призвів

до такого дивного спотворення виразу на обличчю, яке показало, же нема жадної небезпеки перецінування ним цілунку. Щодо короля, його гідність вельми вражено, і він не балакав із джурою цілий місяць.

Я міг би тутки зауважити, же се було дуже кумедно спостерігати, як вона біжить, якщо її просування спроможно поправно називати бігом. Бо перше вона б мала стрибнути; тоді, спустившись, пробігти кількоро кроків і стрибнути знов. Часом їй удавалося раніше ніж насправжне, же вона сягла до землі, і її ноги снувалися в порожнечі, немов у курчати на спині. Затим вона сміялася б, гейби сам дух чудородії; іно в її сміху чогось бракувало. Що се було, неспроможний я списати. Гадаю, се був певний настрій, залежний від можливости смутку — либонь *morbidezza*¹⁾. Вона ніколи не посміхалася.

¹⁾ *Morbidezza* (італ.) — надзвичайна витонченість і м'якість.

VIII

**Спробунок
метафізики**

Опісля тривалого тікання від болісної теми, король і королева вирішили порадитись із сего приводу втрех; от вони послали за королівною. Вона ввійшла, ковзавши й пурхавши, і шурхавши від їдного предмета обстави до другого, і нарешті вмостила у фотелі, сідьма. Чи можна казати, же вона *сиділа*, не бачивши жадної підтримки, отримуваної нею від сідавки фотеля, я не важуся визначити.

— Люба моя дитино, — сказав король, — наразі Ви мусите бути обізнані, же Ви не є достеменно підхожими до инших людей.

— Йой Ви, любий кумедний тату! У мене є ніс і двійко очей, і все інше. Як у Вас. Як у нені.

— Тепер будьте поважною, моя люба, хоч раз, — сказала королева.

— Ні, дякую, неню; я радше не буду.

— Хибá Вам не сподобалось би могли гуляти підхоже до інших людей? — сказав король.

— Навсправжки ні, я гадаю не сподобалось би. Ви йно повзаєте. Ви такі повільні кочі!

— Як Ви ся маєте, моя дитино? — він продовжив опісля павзи ніяковости.

— Вельми добре, дякую.

— Я маю на ввазі, до чого підхожі Ваші вчуття?

— Ні до чого з усього мною знаного.

— Ви мусите почуватися підхоже до чогось.

— Я відчуваюся на кшталт королівни з таким кумедним татусем і такою любою мазухою королеви-неньки.

— Зараз управді, — почала королева; але королівна перепинила її.

— Йой, так, — додала вона, — я згадала. У мене буває часом дивне вчуття, немов я — єдина особа в цілому світі, у котрої присутній хоч який глузд.

Вона намагалася поводитися гідно, але наразі вибухнула несамовитим нападом сміху, відштовхнулася через фотеля назуспід і покотилася підлогою в захваті насолоди. Король підняв її легше, ніж хто пухову ковдру, і повернув у колишнє становище відносно фотеля. Правдивий прийменник для виразу сего становища я не сподіваюся довідатися.

— Нема ніц, чоґо б Вам баґлося? — продовжив король, що вже навчився, же се марно на неї гніватися.

— Йой любий тату! — так, — відповіла вона.

— Що се, моя рідна?

— Я жадаю сего так давно — десь із учорашнього вечора.

— Скажіть мені, що се.

— Ви дозволите мені мати се?

Король сливе сказав *так*, але мудряча королева зупинила його їдним рухом свої голови.

— Перше скажіть мені, що се, — він мовив.

— Не, не. Обіцяйте перше.

— Я не важуся. Що се?

— Уважте, я наполягаю на Вашій обіцянці... Се — бути прив'язаною до шворки — навспражне дуже довгої шворки, і літати на кштальт літавця. Йой, така розвага! Я б крапала трояндовою водою й сипала льодяниками, і порошила збитими вершками, і... і... і...

Напад сміху зупинив її; і вона б ізнову гунула на підлогу, не схопись король і не впіймай її саме вчасно. Бачивши, же від неї ніц не намогтися, опріче базікання, король закалатав у дзвоника та відпровадив її геть із двома її фрейлінами.

— А зараз, королево, — він сказав, повернувшись до Її Величності, — що маємо вдіяти?

— Залишилась іно їдна річ,— відповіла вона. — Нумо порадимось із колегією метафізиків.

— Лепсько! — згукнув король. — Ми порадимось.

Наразі сю колегію очолювали двійко дуже мудрих хінських філїозопів на м'я Буб Нило¹⁾ та Мал Пуй²⁾. Король послав за ними; і вони відразу прийшли. У довгій промові він повідомив їм, що вони вже добре знали — а хто ні? — а саме, особливий стан своєї доньки щодо земної кулі, на якій вона мешкає; і закликав їх обрратитися, же могло бути причиною та ймовірним куруванням її *немочи*. Король наголосив на сему слові, але не спромігся нашукати власної прїкладки. Королева засміялася; але Буб Нило й Мал Пуй слухали з покорою та відступили мовчки.

Консіліум полягав переважно ві пропонуванні та підтримці, утисячне, власних улюблених теорій кожного. Бо стан королівни надавав чудову можливість для розсуду всіх питань, посталих із аналізу змисленої події всіма метафізиками Хінської імперії. Але по правді сказати, вони не зовсім нехтували розсудом прахтичного питання, *який учинити сему ярміс*.

¹⁾ У первотворі: *Hum-Drum*. Се гра слів: *hum* — «гуркіт», *drum* — «тарабан, барабан»; *humdrum* — «нудкий, одноманітний». Також автор бавиться з ім'ям філїозопа Девіда Г'юма (*David Hume*).

²⁾ У первотворі: *Кору-Кекк*. І знов автор бавиться, хоч і не так очевидьки, із ім'ям иншого філїозопа, Іммануїла Канта (*Immanuel Kant*): *Кору-Кекк* => *Сору Кант* («малпуй Канта» або «викапаний Кант»). Співзвучно також із *сорусат* («малпування, плагіят»), але се либонь уже пізніше нашарування, бо ледві чи тоді, коли писано твір, слово те було в ужитку.

Буб Нило був матеріалістом¹⁾, а Мал Пуй — спіритуалістом²⁾. Перший був угайливий і напутливий; остатній був покvapний і нерозважний: остатньому звичне належало перше слово; першому — остатнє.

— Я знову висуваю своє попереднє твердження, — почав Мал Пуй із запалом. — Се не хиба в королівні, тілі чи душі, іно вони хибно сполучені до купи. Послухайте мене зараз, Буб Нило, і я коротенько розповім Вам, що я думаю. Нічого не кажіть. Не відповідайте мені. *Я не почув би Вас, заки не кінчу.* — Тої вирішальної миті, коли душі шукали призначені їм витáлища, дві нетерплячі душі стрілися, зіштовхнулися, одскочили, загубили дорогу й прибули кожна в хибнє місце. Душа королівни була їдною з тих, і вона геть заблукала. Вона зовсім не належить правом до сего світу, але до якоїсь другої плянети, може Меркурія. Її нахил до своєї правдивої сфери руйнує всі природні впливи, за помощи яких ся плянета инакше заволоділа б її тілесною конструкцією. Її тут ніщо не турбує. Нема ніякого зв'язку межи нею

¹⁾ Матеріалізм — напрям у фільозопії, який стверджує, що буття, природа, матеріальне є первинним, а дух, свідомість, ідеальне — вторинним (Вікіпедія).

²⁾ Спіритуалізм — напрям у фільозопії, що визнає суттю світу духовну першооснову і розглядає матеріальне як творіння духу (Бога); протилежний за своїм змістом матеріалізму; иноді ототожнюється з ідеалізмом (Вікіпедія).

та сим світом.

— Тому вона мусить бути навчена, із якнайсуворішим примусом, цікавитися Землею як такою. Вона мусить вивчати кожен розділ її дієписи — її тваринну дієпись; її рослинну дієпись; її мінеральну дієпись; її суспільну дієпись; її моральну дієпись; її політичну дієпись; її наукову дієпись; її музичну дієпись; її мистецьку дієпись; понад усе, її метафізичну дієпись. Вона мусить почати з Хінської династії й кінчити Японською. Та насамперед вона мусить вивчати геологію, і найпаче дієпись вимерлих видів тварин — їх вдачі, їх звичі, їх поваби, їх відрази, їх пімсти. Вона мусить...

— Тривай, трива-а-ай! — ревував Буб Нило. — Се допевне моя черга наразі. Моє запекле й непереборне переконання, же причини непоправностей, наявних у стані королівни, є суворо та єдино матеріальними. Але то рівно визнанню, що вони сутні. Ось моя думка. — Із тої чи другої причини, не важить для нашої шкоди,

рух її серця повернуто навспак. Те дивовижне поєднання всисного і нагнітного смоків працює хибним чином — я маю на ввазі ві трапунку з бідолашною королівною: воно вбирає, де б мало витискати, і витискує, де б мало вбирати. Функції передсердь і шлуночків серця порушено. Кров одсилається синьожилами, а повертається артеріями. Тому вона хибним шляхом біжить усеньким її матеріальним організмом — легенями й усім. Чи то взагалі загадково, бачивши, як се є в сему трапунку, що в іншому, зокрема в тяжінні теж, вона виріжнялась би межі звичайного люду? Моя пропозиція для зцілення така:

— Відкрийте жилу заки вона не замліє до остатньої стадії безпечности. Хай се буде здійснено, за потреби, у гарячій купелі. Коли вона замліє до стану повного задушення, накладіть з'ав'язку на лівий чикотолок, затягши її так щільно, як витримає кістка. Накладіть тої ж мити другу навколо правого передруччя, з рівним тиском. За помоги пластин, побудованих для сеї потреби, покладіть иншу ногу й руку під приймачі двох

духових смоків. Спорожніть приймачі. Виставте пінту¹⁾ французького бренді й чекайте на наслідок.

— Котрий небавом прийшов би у формі невблаганної Смерти, — сказав Мал Пуй.

— Якби так сталося, вона все ж померла б, виконувавши наш обов'язок, — заперечив Буб Нило.

Та в Їх Величностей було забагато ніжності до свого летючого нащадку, жеби піддавати його котрій зі схем їднаково несумлінних фільозопів. Навсправжки найповніше знання законів природи було б марним ув її трапунку; бо неможливо її склясифікувати. Вона була п'ятою безважною сутністю²⁾, що поділяла всі інші властивості ваготи.

¹⁾ Пінта (англ.) — 0,56826125 літра.

²⁾ Квінтесенція (лат. *quinta essentia* — п'ята сутність) — у давньоримській фільозопії — п'ятий елемент, що його протиставляли чотирьом земним елементам: воді, вогню, землі, повітрю — як основний елемент небесних тіл; за середньовіччя — найтонший елемент, що ніби становив сутність речей (Вікіпедія).

VIII

**Спробунок
крапельки
ВОДИ**

Либонь найліпше для королівни було б із ким припасти до серця¹⁾ їдне їдному. Та як королівна, не мавши вагоди, могла б до чогось припасти, то є труднація — ба певне *Труднація*. Щодо її власних почувань над сим предметом, то вона ба й не знала, же існує такий улик із медом і жалами, до якого слід припасти. Але наразі я маю згадати другий дивний факт про неї.

Палаца побудовано на березі найчарівнішого озера у світі; і королівна любила се озеро більше за пан-отця чи пані-матку. Корінь сего вподобання безумовно, хоча королівна того не тямала, полягав у тому, що в мент ухордин у него до неї поверталосся

¹⁾ У першоворі: *fall in love* («упасти в кохання»). Тут і далі гра слів: як можна впасти, не мавши вагоди?

природне право, котрого її так незбожно позбавили — тобто вагота. Чи завдячувало се факту, же воду вживано як засіб доправи шкоди, я не відаю. Та допевне вона могла пливати й пуринати, гейби качка, аж її старенька мамка сказала, що вона нею і є. Ярміс, в який довідалися про се полегшення її безщастя, був отаким.

Їдного літнього вечора, під час національного карнавалу, король і королева взяли її на озеро в королівській чайці. Їх супроводжувано фльотою малих човнів із багатьма двірськими. На середині озера їй забаглося на чайку лорд-канцлера, бо його донька, із якою вони були великими приятельками, знаходилася на ній зо своїм панотцем. Хоча старий король мало коли волів кидати світ на своє нещастя, утім наразі йому трапилось із сеї нагоди бути в доброму гуморі, і коли чайки наблизились їдна з їдною, він підхопив королівну, жеби вергнути на канцлерову чайку. Він поточився прецінь, і впавши на дно чайки, пустив свою доню; не раніше прецінь як надав їй спадного руху свої власної особи, хочай у дещо иншому

напрямку; бо як король упав у човна, вона впала у воду. Із вибухом захопленого сміху вона зникла в озері. Крик жаху здійнявся з човнів. Вони ніколи перше не бачили, жеби королівна падала долі. Половина чоловіків опинилися під водою вмент, та всі вони, їден по їдному, попідіймалися до поверху знов удихнути, коли — дзень-дзелень, тьох і ва-а-ау! над водою з далекого далеку долинув сміх королівни. Вона була там, пливши, гейби лебедя. Не вийшла б заради короля чи королеви, канцлера чи доньки. Вона була доскональне впертою.

Та водночас вона видавалася спокійнішою, ніж звикле. Либонь то було, бо величезна насолода меншила сміх. Так чи так, після того пристрастю її життя стало ввійти у воду, і вона завше тим більше шанувалася й гарнішою видавалася, чим більше в неї того було. Літо й зима були сливе такими самими; іно вона не могла лишатися так довго у воді, коли їй мали колоти лід, жеби дозволити їй увійти. Якоїбудь літньої днини, від рання до смеркання, її можна було помітити — білу риску ві блакитній воді — простерту нерухомо, гейби тінь

від хмарки, альбо шугавшу повз, гейби морська свиня; зникавшу й виникавшу ген ізнову, просто де ніхто її не очікував. Вона бувала б ув озері ночами теж, якби могла подолати свій шлях; бо балькон її вікна нависав над глибоким ставочком; а мілким очеретуватим рівчаком вона могла виплисти на широку воду, і ніхто б не довідався. Справді, коли їй траплялося прокидатися в місячному сяєві, вона ледві чи могла опиратися спокусі. Але існувала сумна труднація входження в неї. Був у неї такий величезний острах до повітря, який у декотрих дітей буває до води. Бо найменший подув вітерця здув би її геть; і подув міг би здійнятися найтихішої мити. І якби вона штовхнула себе до води й їй просто не вдалося б до неї сягти, її становище було б страшенно скрутним, незалежно від вітру; бо найліпше, що в неї було б — се залишатися, завислій у свої нічній сорочці, заки не буде побачена кимось у вікно та вивуджена назад.

— Йой! якби в мене була вагота, — думала вона, споглядавши воду, — я б майнула із сего балькона

КОРОЛІВНА ПЛАВА
(АРТУР Г'ЮЗ, 1867)

довгою білою морською птахою стрімголов у любу вологу! Гей-гу!

Се було єдине міркування, що силувало її бажати бути підхожою до інших людей.

Другою підставою любити воду було для неї те, що в ній їдній вона насолоджувалась якоюбудь вільністю. Бо вона не могла вийти без *почету*, що складався зосібна із загону легкої кінноти, через побоювання можливої сваволі вітру щодо неї. І король із роками ставав турботнішим, заки врешті не заборонив їй гуляти надворі взагалі без яких двадцяти єдвабних мотузок, припнутих до такої ж кількості ділянок її сукні й утримуваних двадцятьма шляхтичами. Звісно, про їхавичку верхи не було й мови. Та вона казала до зобачення сим усім церемоніям, коли вступала у воду.

І таким дивовижним був її вплив на неї, найпаче в тимчасовому поверненні їй звичайної людської ваги, що Буб Нило й Мал Пуй погодилися, радивши королю поховати її живою на три роки; у

сподіванні, же як вода діє на неї так лепсько, то земля подіяла б іще ліпше. Але в короля були якісь простацькі забобони щодо сеї спроби, і він не дав свої згоди. Перепинені в сему, вони прецінь погодили другу пораду; котра з огляду на те, що один приніс погляди свої з Хіни, а другий — із Тибету, була навсправжки вельми видатною. Вони доводили, же як вода зовнішнього походження та застосування могла бути такою дійовою, вода з глибшого джерела могла б вилікувати до решти; коротенько, же якби тяжко засмучена королівна якимбудь робом змогла заплакати, то б могла повернути свою втрачену ваготу.

Та як було се спричинити? У тому полягала вся труднація — до зустрічи з якою фільзопи були не досить мудрими. Примусити королівну плакати було неможливо, як примусити її важити. Вони послали за фаховим старцем, наказали йому приготувати своє найзворушніше віщування лиха; визволили його з двірської скриньки із загадками, допомогли вбратися, у що б він не забаг, і пообіцяли величезну нагороду в разі успіху. Та все

дарма. Вона слухала сторію злиденного актора й витріщалася на його чудовий грим, заки не змогла далі триматись і не заходилася найзневажливіше викривлятися від полегшення, зойкавши й зверескувавши з реготу.

Трохи отямившись, вона наказала свому почтові випровадити його геть й не дала йому й мідяної грошини; по чому його вигляд зазнавшого принизливої поразки поєднав її кару та його мсту, бо він викликав у неї несамовиту гистерію, од якої вона ледві оговталась.

Але король так прагнув точно випробувати ту пораду, же якось завірився й, поквапившись до її кімнати, жахно її відшмагав. Ані сльозинки не проллялося. Вона виглядала похмурою, а її сміх лунав незвичне схоже на вереск — то все. Добрий старий душман, хочай одягнув свої найліпші золоті окуляри, не зміг однайти найменшої хмаринки в безтурботній блакиті її очей.

IX

**Покладіть
мене знов**

Либонь десь під той час син їдного короля, що жив за тисячі миль¹⁾ від Див-озера²⁾, налагодився шукати за донькою якої королеви. Він вандрував по всіх усюдах, та ледві досвідчався, же знайшов королівну, знаходив у неї який ґандж. Звісно він не міг узяти за себе просту жінку, хай лепську; і не знайдено жадної гідної його королівни. Чи був короленко таким близьким до досконалости, що мав право вимагати самої досконалости, я не зміг би наважитися сказати. Усе, що я знаю, же він був лепським, вродливим, хоробрим, щедрим, гречним і шановливим парубком, як усі короленки.

¹⁾ Миля — у Великій Британії (1592 — 1959): 1,609.3426 м (статутна). У 1959 прийнята міжнародна миля: 1,609.344 м. Відома також шотляндська миля: 1.123 статутної милі, або 1,810 м.

²⁾ У первовторі: *Lagobel* (італ. *lago bellissimo* — гарне озеро).

У його вандрах йому траплялися мельдунки про нашу королівну; але оскільки кожен казав, що вона була зачарованою, він ніколи не мріяв, же вона могла б зачарувати його. Бо що навсправжки міг би короленко вдіяти з королівною, же втратила свою ваготу? Хто б сказав, що вона могла б утратити ще? Вона могла б утратити свою видимість albo відчутність; albo, коротенько, здатність впливати на головні чуття, так же він ніколи не був би здатен сказати, мертва вона чи жива. Звісно він не робив подальшої розвідки щодо неї.

Їдної днини він упустив з очей свій почет у величезному лісі. Такі ліси вельми корисні в порятунку короленків од їх двірських, як сито, що затримує висівки. Тоді короленки тікають геть назустріч свої долі. Таким робом вони мають перевагу над королівнами, які змушені повіддаватися перше ніж вони трохи порозважаться. Я хочу, жеби часом наші королівни губилися в лісі.

КОРОЛЕНКО ЗАГУБИВСЯ В ЛІСІ
(АРТУР Г'ЮЗ, 1867)

Їдного прегарного вечора, по багатоденним вандромам, він виявив, що сяг узлісся, бо дерева стали такими рідкими, же йому видко захід сонця крізь них; а небавом вийшов на щось штибу пустища. Затим він натрапив на ознаки людського житла, але вже спізнило, і не було нікого на полях, жеби напровадити його.

Іще по годинній вандрівці, його кінь, геть виснажений тривалою роботою та браком харчу, упав і не зміг піднятися. Тож він продовжив свою подорож пішки. По довгому часі він увійшов у другий гай — не дикий ліс, а доглянутий гай, яким стежка привела його до берега озера. Сею стежкою короленко йшов крізь ізгуслу темряву. Аж ось він зупинився та прислухався. Дивні звуки лунали по той бік води. Се був навсправжки сміх королівни. Наразі було щось химерне в її сміху, як я вже був натякав; бо жеби виключитися, правдивий щирий сміх потребує висиджування силою тяжіння; і певне тому короленко взяв омільно сміх за вереск. Роздивившись озером, він побачив у воді щось біле; і вмент зірвав свою

туніку, скинув ходаки й пурнув. Небавом він досяг білого предмету й віднайшов, же то була жінка. Не було доста світла, щоби виявити, же вона була королівною, але цілком доста, щоби виявити, же вона була шляхетною панною, бо не тре багацько світла, щоби те вздріти.

Зараз я не можу сказати, як се трапилося — чи вона вдала, що потопає, а чи він наполохав її, альбо схопив її так, жеби збентежити — але допевне він виніс її над озеро робом, ганебним для плавця, і вона була багато ближче до того, щоби утопитися, бо вода потрапляла їй у горлянку щоразу, як вона намагалася розмовляти.

У тому місці, до якого він її приніс, берег був іно на фут чи два вище води; тож він дужо підійняв її з води, жеби покласти на берега. Але її вагота, припинившись тої мити, коли вона покинула воду, здійняла її ген у повітря, заки вона лаялась та верещала.

— Ви кепська, *кепська*, КЕПСЬКА, КЕПСЬКА людина! — кричала вона.

Ніхто досі не доспів розпалити її... Коли короленко забачив її знесення, то подумав, що його либонь зачаровано, і він узяв здоровезного лебедя за панну. Але королівна вхопила найвищу шишку на височенній смереці. Ся відчимхнулася, та вона впіймала другу; і насправжки зупинила себе збираниною шишок, упускавши їх, як ніжки підламувалися. Тим часом короленко стояв у воді, витріщавшись і забувши вийти. Але королівна зникла, він видерся на берега й рушив у напрямку дерева. Там він ізнайшов її, ізлізавшою їдною з гілляк до стовбура. Але в темряві гаю короленко залишався дещо збентеженим, що то могло бути за явище; заки, досягши до землі й завбачивши, же він там стовбичить, вона не схопила його й не сказала:

— Я повім татові.

— Йой, ні, Ви б не повіли! — одказав короленко.

— Так, я повім! — наполягла вона. — Чого се Ви мене витягли з води й вергнули в повітря? Я ніколи нічим Вам не капостила.

— Даруйте мені. Я не збирався Вам нашкодити.

— Я не вірю, же у Вас є які мізки; і то є гірша втрата за вашу нещасну ваготу. Я співчуваю Вам.

Короленко тепер бачив, же він був надібав зачаровану королівну й уже образив її. Але перше він зміг виміркувати, що сказати далі, вона сердито вибухнула, тупавши ніжкою, же мало б вирядити її горі знов, проте вона трималася за його руку:

— Негайно покладіть мене.

— Покласти Вас куди, красуне? — запитав короленко.

Він уже сливе в неї закохався, бо її лють зробила її чарівнішою, ніж коли хтось її бачив; і в якій мірі,

котра допевне не була великою¹⁾, він міг бачити, у неї не було жадної вади, опріч, звісно, що в неї геть не було ваготи. Жаден короленко прецінь не міркував би про королівну за її ваготою. Привабливість її ніжки він ледві чи поцінував би за глибиною відбитку, який вона могла створити в грязюці.

— Покласти Вас куди, красуне? — запитав короленко.

— У воду, йолопе! — відповіла королівна.

— Тоді ходімо, — сказав короленко.

Стан її сукні, збільшивши її звичні труднації під час хідні, ізмусив її чіплятися за него; і він ледві чи міг переконати себе, що то був не чарівний сон, попри плющу музичної лаянки, під якою вона втопила його. Тому короленко не квапився, вони дійшли до озера в зовсім иншому місці, де берег був принаймні двадцять п'ять футів²⁾ заввишки; а коли вони сягли до краю, він повернувся до

¹⁾ У первотворі гра слів: *as far as he could see, which certainly was not far.*

²⁾ Більше 7.5 м.

королівни й мовив:

— Як мені покласти Вас?

— То вже Ваш клопіт, — одповіла вона сливе люто. — Ви мене витягли — покладіть мене на місце.

— Дуже добре, — сказав короленко; і схопивши її на руки, сплигнув із нею зі скелі. У королівни було часу якраз на один захоплений зойк сміху перше вода їх укрила. Коли вони з'явилися на поверсі, вона виявила, що мить чи дві не могла навіть сміятися, бо опускалася з таким поквапом, же їй важко було віддихатися. В мент, як вони сягли до поверху:

— Як Вам сподобалося падати? — мовив короленко.

Із деяким зусиллям королівна пирхнула:

— Се те, що Ви називаєте *падати*?

— Так, — відповів короленко, — я гадав би, же се дуже задовільний вірець.

— Мені здається, се підхоже до здіймання, — заперечила вона.

— Мої чутоби теж достеменно були штибу піднесення, — погодився короленко.

Королівна вдавалося не зрозуміла його, бо відповіла його ж питанням:

— Як *Вам* сподобалося падати? — сказала королівна.

— Понад усе, — він одповів, — бо я падав із єдиним довершеним створінням, що я коли бачив.

— Доста того: мені набридло, — сказала королівна.

Либонь вона поділяла відразу свого пан-отця до прикладок.

— То Вам не подобається падати? — сказав короленко.

— Се найчудовіша розвага, що коли була в мому житті, — одповіла вона. — Я ніколи досі не падала. Я бажаю, жеби я змогла навчитися. Тіко подумайте, я єдина особа в королівстві мого панотця, що не може падати!

Тутки бідолашна королівна виглядала сливе сумною.

— Я буду найщасливішим падати з Вами коли Вам завгодно, — мовив короленко саможертвовно.

— Дякую. Я не знаю. Либонь се б не було поправно. Але я не зважаю. Як не є, коли ми впали, гайда пливати разом.

— Зі щирим серцем, — відгукнувся короленко.

І геть подалися вони, пливши, пурнавши й гойдавшись на хвилях, заки врешті не почули

галас бережиною й не побачили світло, блискотівше по всіх напрямках. Наразі було зовсім пізно, і не було місяця.

— Я мушу йти додів, — сказала королівна. — Мені дуже шкода, бо се так чудово.

— Мені теж, — одповів короленко. — Але я радий, же не маю домівки, куди піти — принаймні, я не знаю достеменно, де вона.

— Я теж хочу не мати жадної, — одповіла королівна. — Се так нудно! У мене є чудовий помисел, — продовжила королівна, — зробити фигля їм усім. Чому вони не могли залишити мене саму? Вони б не поклалися на мене в озері на їдну ніч!.. Ви бачите, де те зелене світло горить? То вікно мої кімнати. Тепер якби Ви просто тихесенько попливли б зо мною туди, і коли ми будемо під самим бальконом, так мене штовхнули — *горі*, як Ви се називаєте — як учинили нещодавно, я мала б спромогтися вхопитися за балькона й улізти у вікно; а затим вони можуть

шукатися за мною аж до завтрішнього ранку!

— Із більшою покорою, ніж утіхою, — сказав короленко гречно; і вони попливли геть, дуже тихо.

— Ви будете на озері завтра вночі? — наважився спитати короленко.

— Будьте того певні. Я так не думаю. Либонь, — такою була дещо дивна відповідь королівни.

Та короленко був доста кмітливим, щоби не натискати на неї далі; і тіко прошепотів, піднявши її, на прощання: «Не кажіть». Єдиною відповіддю, яку королівна повернула йому, був прохірний погляд. Вона була сливе на ярд¹⁾ вище його голови. Погляд здавалося промовляв: «Ніц не бійтеся. Се надто гарна розвага, жеби зіпсувати її таким робом».

Такою цілком підхожою до инших людей вона була у воді, що навіть зараз короленко насилу

¹⁾ Ярд — 0.9144 м.

повірив своїм очам, коли побачив, як вона повільно підноситься, хапається за балькона та зникає у вікні. Він повернувся, сливе очікуючи ще побачити її поруч. Але він був у воді сам. Тож він тихо поплив геть і спостерігав блукай-вогні бережиною годинами по тому, як королівна опинилася в безпеці свої опочивальні. Скоро вони позникали, зараз він вийшов на берега в пошуках своїх туніки й меча та, по деяких труднаціях, однайшов їх ізнов. Тоді він якнайліпше обійшов круг озера на той бік. Там гай був дикішим, а берег одразу крутіше підіймався до гір, які оточували озеро звідусіль і постачали його, славши мельдунки срібних струмків од рання до смеркання та протягом усеї ночі. Небавом він одшукав містину, звідки міг бачити зелене світло в кімнаті королівни й де, ба при повному світлі дня, був убезпечений од викриття з протилежного берега. Се було штибу вертепу, де він приготував собі постіль із висхлого листя й ліг, надто зморений, бо голод зганяв сон із його очей. Всю ніч він промріяв, як пливає з королівною.

Адiть, мiсяць

С позаранку короленко вирушив пошукати за яким їстивом, котре небавом ізнайшов у хатині гайового, де протягом багатьох потомних днів був забезпечений усім, що хоробрий короленко міг уважати потрібним. І мавши над міру, щоби лишатися живим тепер, він би не переймався ще неіснуючими потребами. Коли ж утрутиться Турбота, сей короленко завше поборе її робом, властивим більшості короленків.

Як він вернув після сніданку до свого чатового вертепу, то побачив, що королівна вже пливає озером у супроводі короля й королеви, котрих він упізнав за їх коронами — і здоровенного гурту ві принадних невеличких човнах із шатрами всіх

веселчаних барв та хлаками й прапорцями ще набагато розмаїтішими. Се був дуже ясний день, і небавом розпалений спекотою короленко знудився за зимною водою й холодновою королівною. Але він мав терпіти до смерку; бо в човнах були харчі, і заки сонце не стало на схилку, безтурботна погулянка не починала доходити кінця. Човен за човном рушали до берега за тим, що з королем і королевою, заки не лишився іно їден, либонь власний човен королівни. Але вона не багла йти домів ба й зараз, і короленко гадав, же бачив, як вона відіслала човен до берега без себе. Так чи так, той поплив геть; і ось із усісінького блискучого гурту лишилася тіко їдна біла цятка. Тоді короленко заходився співати.

І ось що він співав:

Панно русява,
Біла лебідко,
Здійми очі,
Женуть ночі
З всеї мочи

Твої очі.

Рученьки сніжні —
Весла зі снігу,
Веслуйте сюд,
Хлюп-хлюп тихо,
Ніжно й тихо,
Веслуйте сюд.

Струмись за нею —
Слід на озері —
Блискуча біль!
Вслід за нею
Плинь, плинь їй на користь хвилиною,
Блискуча біль!

Обійміть її,
Блаватні води;
Будьте з нею,
Кладіть далі
Зимні й русі
Цілунок на неї.

Хлюпніть на мене,
Води сумнії,
Що її лишили.
Втіште мене,
Бо цілували її,
Нім лишили.

Перше він кінчив свою пісню, королівна опинилася просто під тим місцем, де він сидів, і дивилася вгору, жеби знайти його. Її вуха припровадили її справно.

— Бажалося б Вам упасти, королівно? — сказав короленко, дивившись униз.

— Йой! се Ви! Так, якщо Ваша ласка, короленку, — мовила королівна, дивившись угору.

— Як Ви дізналися, що я короленко, королівно? — сказав короленко.

— Бо Ви дуже лепський парубок, короленку, — сказала королівна.

— Тоді ходіть нагору, королівно.

— Витягніть мене, короленку.

Короленко скинув свого шарфа, затим перевісь, затим туніку, і позв'язував їх укупі, і кинув униз. Але мотуз виявився занадто коротким. Він розмотав свого завою й додав його до решти, але й сего не було доста; і його гаман довершив се. Королівна просто схистилася вхопитися за гудза грошей і за мент була поряд із ним. Ся скеля була набагато вища за иншу, і хлюп та нурок були приголомшливі. Королівна була в нестямі від утіхи, і їх пливання було чудовим.

Ніч по ночі стрівалися вони й пливали темним прозорим озером; де радощі короленка були такими, же він (чи то заразився від королівни її штибом бачення речей, чи насправді став нерозважний) густо в'являв собі, що пливав у небі намість озера. Та коли він говорив про буття в небесах, королівна жахно з него сміялася.

Коли зійшов місяць, він приніс їм нову втіху. Усеньке виглядало дивним і новим у його світлі, давньою, зів'ялою, але невмирущою новістю. Коли місяць був сливе в повні, їдною з їх великонних розваг було пурнути глибоко у воду, а затим, крутнувшись, подивитися крізь неї на здоровезну ляпку світла просто над ними, що мерехтіла й тремтіла, і коливалася, поширювалася та стискалася, здавалося стоплювалася й ізнову тверднула. Затим вони підносилися крізь ляпку; й адіть! місяць був далеко, ясний і непохитний, і зимний, і дуже принадний, на дні глибшого та блаватнішого озера за їх, як казала королівна.

Короленко небавом виявив, же заки у воді, королівна була дуже підхожою до решти людей. Її опріче того, вона була не такою панібратською у своїх питаннях альбо зухвалою у відповідях у морі, як на березі. Вона не сміялася так багацько, а коли сміялася, се було багато лагідніше. Вона здавалася суто скромнішою та жіночнішою у воді, ніж поза нею. Та коли короленко, же навсправжки закохався, коли падав ув озеро¹⁾, починав

¹⁾ У першовторі гра слів: *had... fallen in love when he fell in the lake* — «впав у кохання, коли падав у озеро».

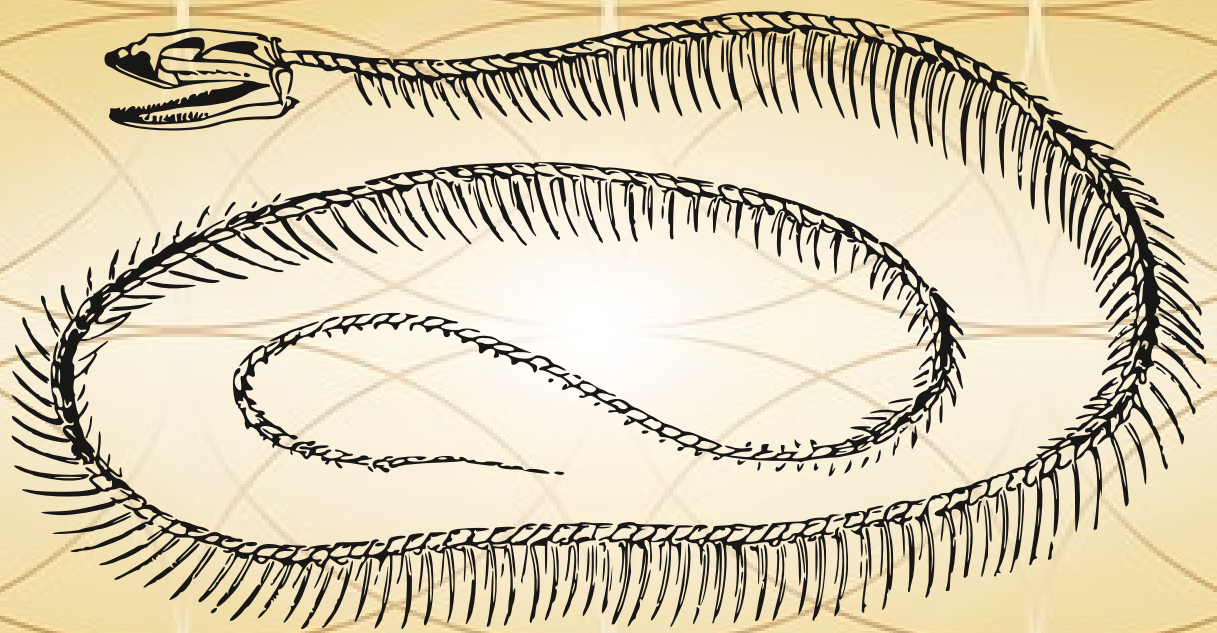
говорити їй про кохання, вона завше повертала свою голову до него й сміялася. Небавом вона починала виглядати спантеличеною, ніби намагалася зрозуміти, що він мав на гадці, але не могла — утямивши, же він мав щось на гадці. Але щойно залишивши озеро, вона так мінилася, же короленко казав собі: «Якщо я з нею оженюся, не бачу тому ради: ми муситимемо врешті обернутися у водяника й русалку».

XI

Цссс!

Утіха королівни озером зросла до пристрасти, і вона ледві могла витримати годину без него. Уявіть тоді її переляк, коли пурнувши з короленком їдної ночі, нагла призра заволоділа нею, же озеро не таке глибоке, як звичне. Короленко не міг уявити, що трапалося. Вона вихопилася на поверх і безслівно якнайшвидше попливла до вищого боку озера. Він рушив за нею, багнувши знати, вона хора чи в чому річ. Вона й разу не повернула голови альбо звернула найменшу увагу на його питання. Сягнувши до берега, вона пообпливала скелі з миттєвою стежею. Але вона ніц не спромоглася виснувати, бо місяць був дуже щербатим, тож вона не могла добре бачити. Затим вона завернула й

попливла домів, не казавши їй слова, щоби в'яснити своє поступовання короленку, чию притомність здавалося вона більше не усвідомлювала. Він одійшов до свого вертепу у величезному подиві та смутку.

Наступного дня вона зробила багацько спостережень, котрі — лишенько! — прибiльшили їй страх. Вона бачила, що бережина була надто сухою й же трава на березі та виткі рослини на скелях умирають. Вона змусила поробити мітки берегом й перевіряла їх день по дню по всіх напрямках вітру; заки врешті жахна думка не стала безперечним фактом — що поверх озера повільно опускався.

Бідолашна королівна ледь не відбігла свого куцого розуму. Їй було жахно бачити, же озеро, котре вона любила понад усе живе, лежить присмертне перед очима. Воно опускалося геть, повільно зникавши. Верхівки скель, яких не було видно зроду, почали з'являтися ві прозорій воді далеко на споді. Невдовзі вони сохли на сонці.

Було лячно думати про багнюку, що небавом буде лежала там, пекшись і гнивши, повна гарних істот, які вмирають, і покликаних до життя створінь потворних, гейби кінець світові. А яким би пекучим було сонце зовсім без озера! Вона більше не витримувала пливати в нему й почала марніти. Її життя здавалося пов'язаним із ним; і як озеро мілішало, вона марніла. Люде казали, же вона б не прожила й години після смерти озера.

Але вона ніколи не плакала.

По всему королівстві виголошено відозву, що хто б не виявив причину зменшення озера, був би віддячений після королівським штибом. Буб Нило та Мал Пуй застосували свою фізику з метафізикою, та дарма. Ба й вони не змогли запропонувати причину.

Наразі правдою було, же стара королівна перебувала при корені лиха. Коли вона прочула, що її братанічка знаходила більше втіхи у воді, ніж хтобудь іще без неї, вона впала в пасію й

прокляла себе за нестачу прозирання.

— Але, сказала вона, — я небавом усе налагоджу. Король і люде будуть умирали від спраги, їх мізки будуть кипіли й смажилися в їх мізковнях, перш я втрачу свою жадобу пімсти.

І вона захихотіла жорстоким сміхом, що примусив шерсть на спині її чорного кота настовбурчитися з ляку.

Затим вона пішла до старої скрині в кімнаті й одчинила її, видобула щось із вигляду штибу висхлої морської водорости. Се вона кинула в цебро з водою. Далі вона вкинула у воду якийсь порошок і розмішала його своєю оголеною рукою, харамаркавши над тим слова бридкого гучання та ще огиднішого значення. Тоді вона відклала цебро вбік і добула зі скрині здоровезну в'язку із сотні иржавих ключів, які брязкали в її тремтячих руках. Тоді вона сіла й позмащувала їх усіх. Перше вона кінчила, із цебра, вода в якому зберігала повільний рух навіть відкіль вона припинила її мішати,

із'явилася голова й пів тулуба велетенської сірої зміяри. Та відьоха не озиралася. Вона виповзала із цебра, вившись назад і вперед у повільнім поземім русі, заки не сягла до королівни, коли вона поклала свою голову їй на плече й стиха посичала до вуха. Та здригнулася — але з радості; і дивившись на голову, що відпочивала на її плечі, притягнула її до себе й поцілувала. Далі вона витягла її всю із цебра й намотала круг свого тіла. Се була їдна з отих жахних істот, котрих мало колибудь бачено — Білих Змій Пітьми.

Тоді вона взяла ключі та спустилася до свого льоху; і відімкнувши двері, сказала собі:

— Се є вартим про що жити!

Замкнувши двері за собою, вона спустилася на кількоро сходинок до льоху й, перейшовши його, відімкнула другі двері в темний тісний перехід. Вона замкнула їх за собою теж і спустилася ще на кількоро сходинок. Якби хтось пішов за відьохою-королівною, він почув би, же вона відімкнула рівно

сто дверей і спускалася на кількоро сходинок після відмикання кожної. Коли вона відімкнула остатню, то вступила в неосяжного вертепа, стелю якого підтримувано величезними природними кам'яними стовпами. Наразі ся стеля була збоку піді дном озера.

Вона тоді розмотала зміяру зо свого тіла й тримала її за хвоста високо над собою. Огидна істота випростала свою голову до стелі вертепу, до котрої вона якраз могла сягти. Вона тоді почала рухати головою назад і вперед, з млявим дрижанням, ніби шукавши за чимось. Тої ж мити відьоха заходилася кружляти вертепом, із кожним колом наближавшись до осередка; водночас голова зміяри креслила той самий шлях на стелі, що відьоха на підлозі, бо вона тримала її догори. І вона все ще мляво дрижала. Коло за колом проходили вони вертепом, щоразу вужчим, заки врешті зміяра не кинулася нагло й не вчепилася ротом у стелю.

— Вірно, моя красуне! — крикнула королівна. — Висушіть його насухо.

Вона відпустила її, залишивши висіти, і сіла на величезну каменяку зо своїм чорним котом, який пройшов поруч неї всі кола вертепом. Тоді вона заходилася супитися й харамаркати жахні слова. Зміяра висіла, гейби велетенська п'явка, смоктавши камінь; кіт стояв із вигнутою спиною, а його хвіст, ніби линва, дивився вгору на зміяру; і стара жінка сиділа й супилася, і харамаркала. Семеро днів і семеро ночей вони залишалися так; коли нагло зміяра впала зі стелі, ніби виснажена й зморщена так, що знову нагадувала шматинку висхлої морської водорості. Відьоха звелася на ноги, підняла її, поклала в кишеню й подивилася вгору на стелю. Їдна крапля води тремтіла в містині, де смоктала зміяра. Скоро вона те вздріла, зараз повернулася й утікла, супроводжувана своїм котом. Зачинявши двері в жахному поспіху, вона замикала їх і харамаркала якісь страхітливі слова, квапилась до чережних, котрі теж замикала й харамаркала над ними; і так із усею сотнею

дверей, заки вона сягла до свого власного льоху. Тоді вона сіла на підлогу, готова зомліти, але дослухавшись із злостивою насолодою до натиску води, який вона могла виразно чути крізь усю сотню дверей.

Та сего було не доста. Тепер, коли вона скуштувала пімсту, вона втратила терпець. Без додаткових заходів озеро зникало б надто довго. Тож наступної ночі, із остатнім клаптиком щербатого місяця, що зійшов, вона взяла трохи води, в якій відродила була зміяру, налила її ві пляшку й вирушила в товаристві свого кота. Над світ вона зробила повне коло круг озера, харамаркавши страхітливі слова, як перетинала кожен струмок, і ливши в него трохи води зо свої пляшки. Коли вона вивершила коло, то прохарамаркала ще знову й вергнула жменю води до місяця. По сему кожне джерело в країні припиняло хвилюватися й кипіти, завмиравши, немов живчик присмертної людини. Наступного дня не чутно було жадного звуку спадної води бережиною озера. Самі річища були сухими; а на

темних схилах гір не видно було спадних сріблястих пругів. І не їдні водограї матінки Землі припинили текти; бо всі немовлята всюди в країні жахно плакали — тіко без сліз.

XIII

**Де
короленко?**

Зтої ночі, коли королівна лишила була його так несподівано, короленко ніколи не стрічав її особисто. Він бачив її раз чи два на озері; але як він ізміг виявити, вона більше не бувала на нему ночами. Він сидів і співав, і шукав даремне за свою Нереїдою¹⁾; заки вона, гейби правдива Нереїда, марніла зо своїм озером, слабшала, як воно слабшало, в'янула, як воно сохло. Коли врешті він виявив зміну, що відбувалася з рівнем води, то був у величній тривозі й подиві. Він не міг сказати, чи озеро вмирало, бо панна занедбала його; а чи панна не приходить, бо озеро почало мілішати. Але він вирішив довідатися принаймні за се.

¹⁾ Нереїди — морські німфи.

Він передягся їй, пішовши до палацу, попрохав про зобачення з лорд-канцлером. Його взір одразу здобув задоволення його прохання; і лорд-канцлер, бувши людиною дещо прозорливою, угледів, же було більше в настирливому проханні короленка, ніж чулося. Він також одчував, що ніхто не зміг би сказати, звідкіля міг постати визвіл од теперішніх труднощій. Тож він погодився з благанням короленка стати чистильником узуття королівни. Були радше хитрощі в благанні короленка про таку легку посаду, бо королівна не могла допевне побруднити так багацько взуття, як інші королівни.

Небавом він довідався про все, же б можна було сказати про королівну. Він сливе збився з пантелику; але після блукання коло озера день по дню їй пуринання в кожную западину, що залишилася, все же він міг учинити — се клесувати ще раз вишукану пару ніколи не запитаних черевичків.

Бо королівна тримала фіранки у свої кімнаті запнутими, жеби загородити присмертне озеро. Але вона не могла відгородити його від свого розуму й на мент. Воно муляло її в'яву так, що вона чувала, гейби озеро було її душею й сохло разом із нею, перше до грязюки, потім до божевілля й смерти. Таким чином вона обмірковувала зміну, із усім її огидним проводом, заки сливе не збивалася з пантелику. Щодо короленка, вона його забула. Хоча вона була вельми втішена його товариством у воді, та не переймалася ним без неї. Але вона здавалося забула своїх пан-отця й пані-матку теж.

Озеро мілішало далі. Поз'являлися невеличкі грузькі цятки, котрі непохитно блищали серед мінливого сяєва води. Вони вільно зростали до клаптів грязюки, які ширилися й розпросторювалися, зі скелями тутки й тамки та вовтузливими рибинами й кишнявою плазущих в'юнів. Люде сходилися звідусіль ловити їх і шукали за чимбудь, же могло впасти з королівських човнів.

Урешті озеро геть зійшло на пси, іно небагато найглибших ковбань залишилися незсяклими.

Се трапилось їдного дня, же парубоче товариство виявилось на краю їдної з тих ковбань у самому осередку озера. Се був скелястий ставок чималої глибочині. Зазирнувши в середину, вони побачили на дні щось, же сяло жовтим на сонці. Мале хлопча вскочило в ковбаню й пурнуло за ним. Се була золота бляшка, укрита письменом. Вони принесли її до короля.

На їдному її боці розташувалися такі слова:

Смерть їдна від смерти може врятувати.

Любов — то є смерть, якщо поміркувати:

Могилу найглибшу годна наповняти

Альбо під хвилею може покохати.

Наразі се було загадково для короля та двірських. Але зворотний бік бляшки трохи се витлумачив. Його напис становив таке:

«Якби озеро мало зникнути, вони мусять знайти проточину, крізь яку втікає вода. Але було б намарне намагатися зупинити її якимбудь звичайним робом. Іно їден дійовий ярміс є. — Тіло живої людини свмо могло б зупинити течу. Людина мусить віддати себе з власної волі; а озеро мусить узяти її життя, коли буде наповнювалось. Инакше пропозиція не піде на хосен. Якщо нарід не зможе надати їдного лицаря, час йому згинуті».

XIII

Ось я!

Се було вельми журним відкриттям для короля — не те, що він не бажає пожертвувати підлеглого, а те, що він ізневірився знайти людину, саму вхітну віддати себе на жертву. Прецінь гайнувати час не було як, бо королівна лежала нерушно на своєму ліжку й не живилася нічим, окрім озірної води, котра була зараз геть не найліпшою. Тому король ізмусив оприлюднити зміст дивовижної бляшки скрізь у країні.

Жаден прецінь не з'явився.

Короленко, подавшись у кількадеенну вандрівку вглиб лісу порадитися зі скітником, якого здибав

був дорогою до Див-озера, ніц не знав про віщування до свого вороття.

Коли він ознайомився з усіма подробицями, то сів і подумав:

«Вона помре, якщо я се не вдію, а життя ніц не варте для мене без неї; тож я ніц не втрачу, учинивши се. І життя буде для неї приємним, як завше, бо вона небавом забуде за мене. І буде набагато більше краси та щастя на світі!.. Безумовно, я сего не побачу. (Тутки бідолашний короленко зідхнув.) Яким гарним буде озеро в місячному світлі, із тою лепською істотою, що бавиться в нему, немов дика богиня!.. Хоча важко втопитися в їдному дюймі¹⁾. Подивимося — в мені буде сімдесят дюймів²⁾. (Тут він поспитався засміятися, але не зміг.) Чим довше, тим ліпше, утім, — він виснував, — бо не міг би я домовитися, жеби королівна була поруч мене весь час? Тож я буду бачив її ще раз, цілував її може — хто зна? — і вмирав, дивившись їй у очі. Се не буде смертю. Я бодай не відчую її. І побачити озеро повним краси

¹⁾ Дюйм — 2.54 см.

²⁾ Близько 178 см.

знову! Гарзд! Я готовий».

Він поцілував черевика королівни, поклав його й поквапився до королівських покоїв. Але чувши дорогою, же щобудь сантиментальне було б невгодним, він вирішив собі виграти справу байдужістю. Тож він постукав у двері королівської скарбовні, де турбувати його було злочином.

Коли король почув стукіт, то схопився й одчинив двері під гарячу руч. Бачивши тіко чистильника взуття, він добув свого меча. Се, даруйте на слові, був його звичний ярміс потверджувати свою владу, коли він думав, же його гідність була під загрозою. Але короленко нітрохи не збентежився.

— Будь ласка, Ваша Величносте, я Ваш виночерпець, — він сказав.

— Мій виночерпець! Ви брехливий лайдак! Що Ви маєте на оці?

— Я маю на оці, же я закоркую Вашу велику пляшку.

— Чи сей парубок — вар'ят? — заволав король, здійнявши кінчик свого меча.

— Я вставлю з'ятчку — чіп — як Ви се називаєте, у Ваше озеро, що тече, величний монархо, — сказав короленко.

Король так розлютовався, же перше зміг розмовляти, мав час охолонути й утямити, що се було б величезною втратою вбити єдину людину, же зголосилася була стати корисною в теперішній оказії, бачивши, що наприкінці зухвалий парубок був би так само мертвий, як і вбиваний власною рукою Його Величності.

— Йой! — сказав урешті він, насилу піднявши свого меча, таким той був довгим. — Я завдячений Вам, молодий дурню! Вип'єте келих вина?

— Ні, дякую Вас, — одповів короленко.

— Дуже добре, — сказав король. — Хотіли б Ви майнути побачити своїх батьків, перше зробіть свій спиток?

— Ні, дякую Вас, — сказав короленко.

— Тоді ми відразу підемо й пошукаємо за отвором, — сказав Його Величність й заходився кликати когось із почету.

— Зачекайте, будь ласка, Ваша Величносте; я маю зробити застереження, — перепинив короленко.

— Що?! — вигукнув король. — застереження! і мені! Як Ви наважилися?

— Воля Ваша, — одповів короленко непривітно.
— Бажаю Вашій Величності доброго ранку.

— Негіднику! Я покладу Вас у лантух і застромлю в отвір.

— Гаразд, Ваша Величносте, — одповів короленко, ставши трохи шанобливішим, жеби гнів короля не позбавив його втіхи вмерти задля королівни. — Але який хосен із того Вашій Величності? Будь ласка, пам'ятайте, що каже віщування: жертва мусить запропонувати себе.

— Чудово, Ви *вже* запропонували себе, — заперечив король.

— Так, за їдної вмови.

— Ізнов умова! — гаркнув король, ще раз добувши свого меча. — Ідіть геть! Хтось іще буде доста радий узяти сю честь із Ваших пліч.

— Вашій Величності відомо, же се буде нелегко знайти другого на моє місце.

— Гаразд, яка Ваша вмова? — буркнув король, чувши, що короленко має рацію.

— Іно се, — одповів короленко, — що як я мушу в жадному разі не померти перш я навсправжне втоплюсь, а чеканина буде радше виснажливою, королівна, Ваша донька, піде зо мною, годуватиме мене власноруч і споглядатиме мене час од часу, жеби втішити; бо Ви мусите визнати, се є доста тяжко. Щойно вода підійметься до моїх очей, вона може піти й бути щасливою, і забути свого бідолашного чистильника взуття.

Тут голос короленка затремтів, і він сливе розчулився, попри своє рішення.

— Чому Ви не сказали мені раніше, у чому полягає Ваша вмова? Така суперечка за пuste! — згукнув король.

— Ви згодні? — наполог короленко.

— Звісно, так, — одповів король.

— Прегарно. Я готовий.

— Ходіть і пообідайте чимось тоді, заки я налаштую своїх людей знайти се місце.

Король відіслав свою варту й дав настанову охвицерам негайно знайти отвір у озері. Тож корито озера мічено на ділянки й усюди пообсліджувано, і десь за годину отвір виявлено. Він був у середині каменя, неподалік од осередка озера, саме в тій ковбані, де знайдено золоту бляшку. Се була трикутова дірка невеликого розміру. Круг каменя була вода, але дуже мало витікало крізь дірку.

XIV

**Ви вельми
ласкаві**

Короленко пішов передягнутися з того приводу, бо вирішив був померти як короленко.

Коли королівна вчула, же якийсь чоловік загадав померти задля неї, її такі радощі обняли, що вона сплигнула з ліжніці, як була квола, і танчила круг кімнати з утіхи. Вона не переймалася, хто був той чоловік; їй то байка. Отвір бажано заткнути; і якщо тіко людина зробила б се, що ж, візьміть кого. За годину чи дві всеньке злагоджено. Її покоївка вбрала її поквапом, і вони доправили її край озера. Коли вона вздріла його, то зойкнула й затулила обличчя руками. Вони перенесли її до каменя, де вже

налаштували були для неї невеликого човника. Вода була не доста глибокою, щоби він пливав, але вони сподівалися на се небавом. Вони поклали її на подушки, поставляли в човника вина й фрукти, й інші лепські речі, й натягли шатра над усім.

За кількоро хвилин із'явився короленко. Королівна впізнала його відразу, але не подумала, же варто хоча висловити йому подяку.

— Ось я, — сказав короленко. — Устроміть мене.

— Вони говорили мені, се буде чистильник узуття, — сказала королівна.

— То ж я й є, — сказав короленко. — Я ваксував Ваші невеликі черевички тричі на день, бо то було все, що я міг отримати від Вас. Устроміть мене.

Двірські не обурювалися його панібратством, опріч виказували їден їдному, же се виходить із його нахабства.

Але як би його встромити? Золота бляшка не містила жадних приписів щодо сего. Короленко подивився в отвір і побачив іно їден чин. Він устромив у него обидві ноги, сів на каменя й, нахилившись уперед, затулив кутики, які лишилися, двома руками. У сій незручній поставі вирішив він чекати на свою долю й, повернувшись до люду, сказав:

— Тепер ви можете йти.

Король вже пішов був домів обідати.

— Тепер ви можете йти, — проказала за ним королівна, гейби папуга.

Люде підкорилися їй і пішли.

Наразі невеличка хвилька перехлюпнула через камінь і відволожила короленку коліна. Та він не дуже се завважив. Він заходився співати, а пісня, яку він співав, була такою:

Як світ без клекоту джерел ясних
У затінку галявин лісових;
Як світ, де ти не знайдеш і близько
Водоспаду холодного блиску;
Як світ, якому бляску не дано
Правдивого ширу океяну;
Як світ, що в йому сояшні поди
Ніколи не блищали від води, —
Таким, серце моє, твій світ був би,
Не бистрила в тобі любов якби.

Як світ, ані згуку не чути де
Підшкурніх струмків: нема їх ніде;
Альбо булькотіння водопливу,
Що з пітьми вандрує несквапливо;
Альбо можливого натиску й плину
Річок, які течуть у долину;
Чи музики падної дощівки
На донебесні буків верхівки;
Чи можливого гуку океяну,
Що радо здійсмає хвилю п'яну;
Таким, душе моя, твій світ був би,
Не співала в тобі любов якби.

Бережи красу світову, панно;
Бережи воду в очу старанно.
Любов дарувала силу мені
Йти до підводдя, на користь тобі;
Повік гомін і сяєво води
Крізь верстви пітьми не прийдуть туди;
Молю, хай думка їдна про мене
Явить в тобі джерело студене;
Щоб душа твоя черства не стала,
Як земля, що спрагнена всихала.

Співайте ще, короленку. Тоді не так нудно, —
сказала королівна.

Але короленко був занадто виснаженим, щоби
далі співати, і постала тривала павза.

— Ви вельми ласкаві, короленку, — урешті доста
непривітно сказала королівна, що лежала в
човнику із заплющеними очима.

«Мені шкода, же я не можу повернути милощі,
— подумав короленко, — але Ви вартуете, щоби

задля Вас померти, зрештою».

Знову хвилька й друга, і ще їдна перехлюпнула через камінь і відволожила короленку обидва коліна; але він не промовив ані слова й не ворухнувся. Дві... три... чотири години минули таким робом, королівна либонь заснула, а короленко був дуже терплячим. Але він був тяжко розчарований своїм станом, бо не отримав жадної з тих розрад, яких був сподівався.

Урешті його довгий терпець увірвавсь.

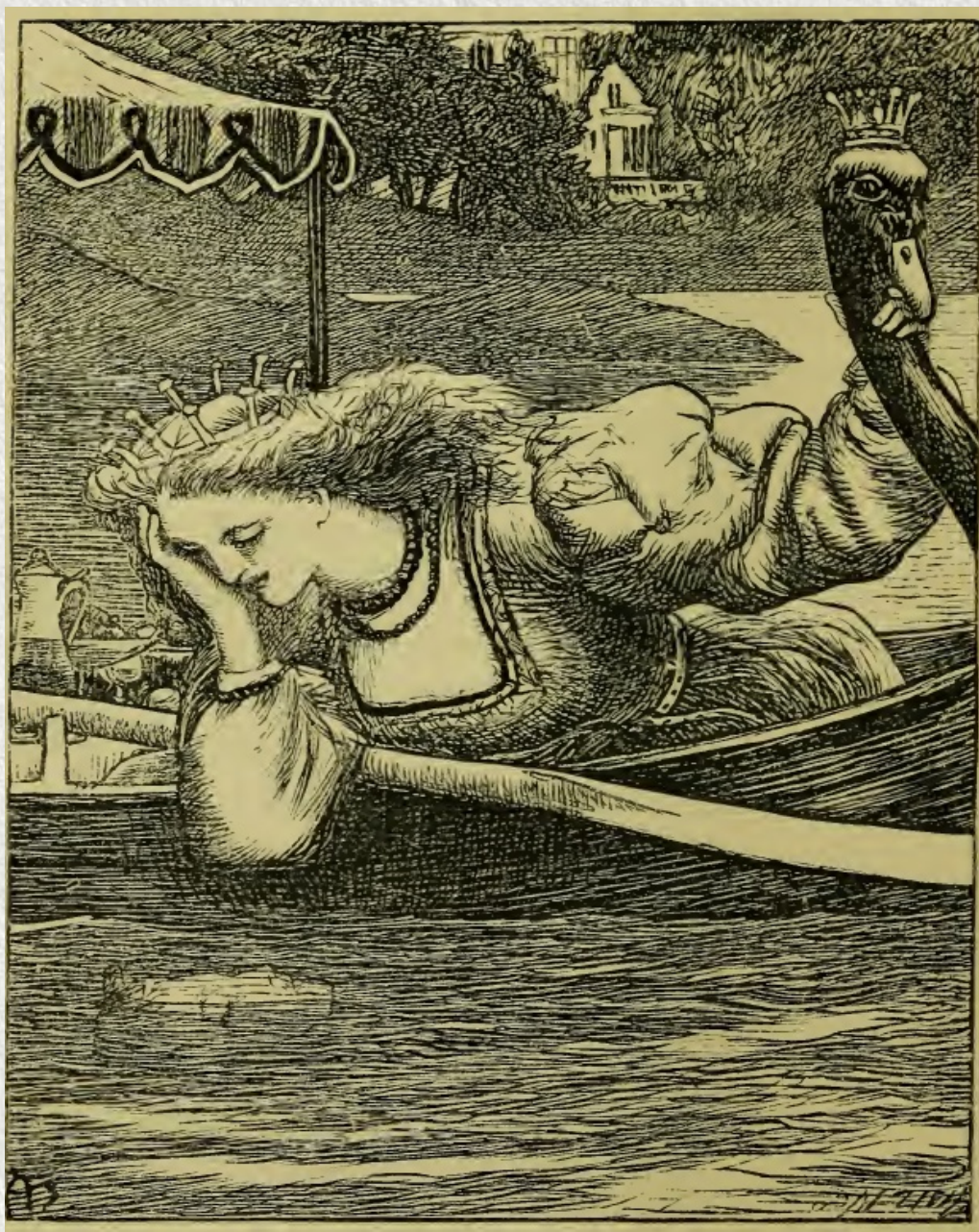
— Королівно! — він сказав.

Але тої мити королівна скрикнула:

— Я пливу! Я пливу!

І маленький човник ударивсь об камінь.

— Королівно! — удруге сказав підбадьорений короленко, забачивши її цілком прокинутою і

На воді
(Артур Г'юз, 1867)

стежившою за водою в чотири ока.

— Йо? — сказала вона, не озирнувшись.

— Ваш неньо пообіцяв, же Ви дивилися б на мене, а Ви й разу на мене не глянули.

— Він пообіцяв? Тоді, я гадаю, що мушу. Але я така заспана!

— Тоді спіть, люба, і не зважайте на мене, — сказав бідолашний короленко.

— Дійсне, Ви дуже добрі, — одповіла королівна.
— Гадаю, піду спати знов.

— Іно подайте мені келиха вина й бісквіта перш,
— сказав короленко дуже покірно.

— Зі щирого серця, — сказала королівна й позіхнула, казавши се.

Вона подала йому вина й бісквіта прецінь і перехилилася через облавок човника до него, ізмушена на него дивитися.

— Чому, короленку, — мовила вона, — Ви не маєте веселого вигляду?! Ви певні, що не зважаєте на се?

— Анітрохи, — він одповів, навсправжки чувши млість. — Тіко я буду вмирав перше Ви матиме з того хоч який хосен, коли я чогось не з'їм.

— Тоді осьо, — сказала вона, простягнувши йому вино.

— Йой! Ви мусите годувати мене. Я не важуся ворушити руками. Вода витікла б одразу геть.

— Боже світе! — сказала королівна; і заходилася відразу годувати його шматочками бісквіта й ковточками вина.

Як вона годувала його, він прихитрився час од часу цілувати кінчики її пальців. Вона здавалося не завважила се, так чи инак. Але короленко почувся ліпше.

— Тепер задля Вашої користі, королівно, — він сказав, — я не можу дозволити Вам піти спати. Ви musíte сидіти й дивитись на мене, а то я не буду спроможним триматися.

— Гаразд, я робитиму все, що зможу, щоби допомогти Вам, — одповіла вона попускливо; і сівши, дивилася на него, і продовжувала споглядати з дивовижним завзяттям, зважавши на все.

Сонце зайшло, а місяць зійшов, і хлюп та хлюп, вода підіймалася вище тілом короленка. Наразі вона діставала йому аж до попереку.

— Чи ми не можемо піти й попливати? — сказала королівна. — Здається води є доста. Просто осьосьо.

— Я більше ніколи не пливатиму,— сказав короленко.

— Йой, я забула, — сказала королівна й затихла.

Тож вода прибувала й прибувала, і підіймалася вище й вище короленком. А королівна сиділа й дивилася на него. Вона годувала його час од часу. Спала ніч. Вода підіймалась і підіймалась. Також і місяць підбивався вище й вище й сьвів уповні на обличчя короленка, що вмирав. Вода дійшла до його шиї.

— Ви поцілуєте мене, королівно? — він мовив слабко. Уся байдужість наразі зникла.

— Так, — одповіла королівна й поцілувала його довгим солодким зимним цілунком.

— Тепер, — він сказав, задоволено зідхнувши, — я помру щасливим.

Він не говорив більше. Королівна дала йому вина востаннє: їжа йому була не в голові. Тоді вона знову сіла й дивилася на него. Вода підіймалась і підіймалась. Вона торкнулася його підборіддя. Вона торкнулася його нижньої губи. Вона торкнулася проміжку mezi губами. Він стулив їх міцно, жеби тримати її зовні. Королівна почала чутися дивно. Вода торкнулася його верхньої губи. Він дихав носом. Королівна виглядала нестямно. Вода вкрила його ніздрі. Її очі виглядали зляканими й дивно сяли в місячному світлі. Його голова впала назад; вода вкрила її; і бульбашки його остатнього подиху піднялися крізь воду. Королівна зойкнула й ускочила в озеро.

Вона схопилася перше за їдну ногу, затим за другу й тягнула та смикала, але ніяк не могла зрушити. Вона зупинилася вдихнути, і се наштовхнуло її на думку, же він геть не міг дихати. Вона ошаленіла. Вона схопила його й тримала його голову над водою, так що либонь його руки більше не були на отворі. Але з того не було пуття, бо він не дихав.

Кохання й вода повернули їй усю силу. Вона занурилась у воду та тягнула й тягнула чимдужч, заки врешті не витягла їдну ногу. Друга легко пішла вслід. Як затигла його в човника, вона б ніколи не змогла повісти; але коли зробила се, то геть зомліла. Отямившись, вона схопила весла, тримавшись якомога ліпше, і веслувала й веслувала, хоча не веслувала зроду. Навколо скель і по мілкому, і крізь твань вона веслувала, заки не прибула до палацового сходового плясика. На той час її люде були на березі, бо почули її зойк. Вона зобов'язала їх однести короленка до її власної кімнати й покласти на її ліжніцю, і запалити вогонь, і послати за зцілителями.

— Але озеро, Ваша Високосте! — сказав канцлер, котрий, піднятий гамором, прийшов у нічному ковпаку.

— Ходіть і втопіться в нему! — сказала вона.

Се були остатні грубощі, в яких королівна була коли винна; і треба погодитися, же вона мала

Лорд-канцлер натякас
(Невідомий маляр, 1890)

добру рацію чутися провокованою лорд-канцлером.

Був би то сам король, він повівся б не ліпше. Але й він, і королева міцно спали. І канцлер повернувся до свого ліжка. Зцілителі чомусь так і не прийшли. Тож королівна та її стара мамка лишилися з короленком. Та стара мамка була тямучою жінкою й знала, що робити.

Вони спробували все протягом довгого часу надаремне. Королівна сливе знавісніла mezi надією й переляком, але вона намагалася далі й далі, їдне за їдним, і всеньке багацько разів ізнов.

Урешті, коли вони все ще не поступилися, саме при сході сонця, короленко розплющив очі.

XV

Адiть, дощ!

Королівна зайшлася слізьми й *упала* на підлогу. Там вона пролежала годину, а сльози не вщухали. Увесь її стриманий протягом життя плач потрачено зараз. І дощ упав, якого ніколи не бачено в тій країні. Сонце сяло весь той час, і величезні краплі, які падали просто на землю, сяли також. Палац перебував у серці веселки. Се був дощ із рубінів і шафірів, і шмарагдів, і топазів. Бистрені ринули з гір, ніби розтоплене золото; і якби не було для них підшкурніх спадів, озеро переповнилося б і залляло країну. Воно було повним од берега до берега.

Але королівна не переймалась озером. Вона лежала на підлозі й умивалася слізьми, і сей дощ удома був багато чудовішим, аніж дощ надворі. Бо коли він трохи вщух, і вона заходилася підводитись, то виявила, на свій подив, що не може. Урешті, по великій напрузі, вона прихитрилась стати на ноги. Та вона просто повалилася знов. Зачувши падіння, її стара мамка пустила втішний вереск і побігла до неї, репетувавши:

— Моя люба дитино! вона віднайшла свою ваготу!

— Йой, то вона? се вона? — сказала королівна, терши своє плече й коліно навперемінки. — Я вважаю, вона дуже неприємна. Я чуюся, гейби потрощена на шматочки.

— Гура! — заволав короленко з ліжніці. — Якщо Вам покращало, то мені теж. Як озеро?

— Повне вщертъ, — одповіла мамка.

— Тоді ми всі щасливі.

— Ми запевне! — одповіла королівна, хлипавши.

І той дощовитий день святкували по всій країні. Навіть малята позабували свої минулі клопоти й танчили та співали вражено. І король повідав сторії, а королева їх слухала. І він поділив гроші зо свої скрині, а вона — мед зо свого горщика, межи всіх дітей. І були такі веселощі, яких зроду не чувано.

Звісно, короленка з королівною відразу заручено. Але королівна мала навчитися ходити, перше вони змогли б стати на рушника як гоже. А се було не так легко в її віці, бо вона могла ходити не ліпше за немовля. Вона завше падала й забивалася.

— І се та вагота, якій ви звикле надаєте так багато ваги? — сказала вона якось короленку, коли він підняв її з підлоги. — Щодо мене, я почувалася б набагато зручніше без неї.

— Ні, ні, то не так. Ось вона, — одповів короленко, коли підняв її та носив навколо, мов немовля, цілувавши весь час. — Осе вагота.

— Так ліпше, — сказала вона. — Я не вважаю, що то так багато.

І вона посміхнулася короленку якнайсолодшою, якнайчарівнішою посмішкою. І вона дала йому їден невеличкий цілунок у відповідь на всі його; і він гадав, же їх віддячено з лишкою, бо він нетямився з утіхи. Я боюся трохи, вона прецінь ремствувала на свою ваготу більше їдного разу по тому.

Минув довгий час, перше вона замирилася з хіднею. Але біль од навчання виявився сливе врівноваженим двома речами, якабудь із котрих була доста втішною. Перша — що короленко сам був її навчителем; а друга — що вона могла падати в озеро так густо, як заманеться. Прецінь вона воліла, жеби короленко плигав із нею; і хлюп, який вони робили перше, був ніщо порівняно з хлюпом,

який вони робили тепер.

Озеро довіку не мілішало знов. Із часом воно сливе наскрізь розмило дах вертепу й стало вдвічі глибше, ніж перш.

Єдиною пімстою, яку королівна заподіяла свої тёті, було наступити їй доста сильно на уломного пальця на нозі, як вона стріла її наступного разу. Та вона пошкодувала за сим просто завтра, коли почула, же вода підточила її будинка, і що він завалився вночі, поховавши її у вáляві; звідкіля ніхто колибудь не важився відкопати її тіла. Там вона лежить до сего дня.

Тож короленко з королівною жили й були щасливими; і були в них корони із золота й убрання з тканин, і мешти зі шкіри, і дітлахи — хлопчики та дівчатка, за нікого з яких ніколи не знано, в якнайскрутніших трапунках, про втрату найменшої частки його чи її належного пропóру ваготи.

ДОДАТОК А. CC BY-SA 4.0

Із Зазначенням Авторства –
Поширення На Тих Самих Умовах 4.0
Міжнародна (CC BY-SA 4.0)

[https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/
deed.uk](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.uk)¹⁾

Це спрощений виклад (а не заміник) ліцензії²⁾ – повний текст доступний за наступними посиланнями: [https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/
legalcode](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode) (англійською мовою) та [https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/
legalcode.uk](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.uk) (українською мовою).

Ви можете вільно:

- **Поширювати** – копіювати і розповсюджувати матеріал у будь-якому вигляді чи форматі

¹⁾Текст відтворено таким, як є на сайті Creative Commons, без додаткових уваг щодо похибок. [П. Н.]

²⁾**Відмова від відповідальності.** Цей короткий виклад підкреслює лише деякі ключові умови ліцензії. Він не є ліцензією і не має юридичного значення. Вам слід уважно ознайомитися з усіма умовами власне ліцензії перед використанням ліцензованого матеріалу.

- **Змінювати** – реміксувати, трансформувати, і брати матеріал за основу для будь-яких цілей, навіть комерційних.

Ліцензіар не може відкликати ці дозволи поки ви дотримуетесь умов ліцензії.

На наступних умовах:

- **Зазначення Авторства** – Ви маєте вказати автора¹⁾, розмістити посилання на ліцензію та вказати чи було внесено зміни до твору²⁾. Ви можете зробити це у будь-який розумний спосіб, але так, щоб не створювати враження стосовно того, що ліцензіар підтримує чи схвалює вас або ваше використання твору.
- **Поширення На Тих Самих Умовах** – Якщо ви реміксуєте, трансформуєте матеріал, засновуєте свій твір на матеріалі, ви повинні розповсюджувати свої твори на умовах тієї ж ліцензії³⁾, що й оригінал.

¹⁾ Якщо їх повідомлено, ви маєте вказати ім'я творця і авторство, застереження про авторське право, вказівку на ліцензію, застереження про відмову від відповідальності, та посилання на матеріал. Більш ранні, ніж Версія 4.0, версії ліцензій CC також вимагають від вас вказувати назву матеріалу, якщо вона наявна та можуть мати інші невеликі відмінності.

²⁾ В 4.0 ви маєте зазначити чи ви вносили зміни до матеріалу і зберігати зазначення попередніх модифікацій. В 3.0 і попередніх версіях ліцензії вказівка при внесенні зміни була необхідною тільки у разі створення похідного твору.

³⁾ Ви також можете використати ліцензію, що визначена як сумісна на <https://creativecommons.org/compatiblelicenses>.

- **Без додаткових обмежень** – Ви не можете висувати додаткові умови або застосовувати технологічні засоби захисту¹⁾, що обмежують права інших на дії дозволені ліцензією.

Повідомлення:

Ви можете не дотримуватись умов ліцензії в частині, що стосується частин матеріалу, котрі знаходяться у суспільному надбанні, або коли ваше використання дозволене застосовними виключеннями та обмеженнями авторського права²⁾.

Не надається жодних гарантій. Ліцензія може не надавати всіх необхідних дозволів, необхідних для вашого використання матеріалу. Наприклад, інші права, такі як право на зображення особи, на приватне життя або особисті немайнові права³⁾ можуть обмежувати ваші можливості використовувати матеріал.

¹⁾ Ліцензія забороняє застосування засобів технічного захисту, визначених з урахуванням положень Статті 11 угоди ВОІВ про авторське право.

²⁾ Права користувачів, встановлені винятками і обмеженнями авторського права, такі як право на добросовісне і чесне використання, не обмежуються ліцензіями СС.

³⁾ Можливо вам потрібно буде отримати додаткові дозволи перед використанням матеріалу у бажаний вами спосіб.

d

ДОДАТОК В. СС0 1.0

СС0 1.0 Універсальна (СС0 1.0)
Передання до Суспільного Надбання

[https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/
deed.uk](https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.uk)¹⁾

Це написаний зрозумілою мовою короткий виклад юридичного тексту²⁾. Прочитати повний текст (англійською мовою) можна за наступним посиланням: [https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/
legalcode](https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/legalcode).

Немає авторського права

Особа, котра приєднала до твору цей короткий виклад передала твір в суспільне надбання шляхом відмови від всіх її прав на твір по всьому світу, котра вона мала за законами про авторське право, включаючи всі суміжні права, в тій мірі, в якій це можливо за

¹⁾Текст відтворено таким, як є на сайті Creative Commons, без додаткових уваг щодо похибок. [П. Н.]

²⁾**Відмова від відповідальності.** «Короткий Виклад» (The Commons Deed) не є юридичним інструментом. Це всього лише зручний засіб для розуміння повного Юридичного Тексту СС0, викладені зрозумілою пересічній людині мовою формулювання деяких ключових умов. Це свого роду зручний інтерфейс Юридичного Тексту СС0. Цей Виклад сам по собі не має юридичної сили, і його текст не є власне текстом СС0.

законом.

Ви можете копіювати, змінювати, розповсюджувати і виконувати твір, навіть в комерційних цілях, не запитуючи дозволу. Дивіться **Інша інформація** нижче.

Додаткова інформація

- Ні в якому разі патентні права або права на торговельні марки жодної особи не зачіпаються ССО, так само, як і права котрі інші особи можуть мати стосовно даного твору, такі як права на зображення особи чи приватне життя¹⁾ .
- У разі, якщо окремо не обумовлено інше, особа, котра пов'язала твір з цим коротким викладом, не надає жодних гарантій щодо твору, і, у тій мірі, в якій це можливо за законом, відмовляється нести відповідальність за будь-яке використання твору.
- Коли ви використовуєте або цитуєте твір, ви не повинні вказувати на підтримку чи схвалення²⁾ від автора або особи, котра підтвердила статус твору.

¹⁾ Ліцензія забороняє застосування засобів технічного захисту, визначених з урахуванням положень Статті 11 угоди ВОІВ про авторське право.

²⁾ Права користувачів, встановлені винятками і обмеженнями авторського права, такі як право на добросовісне і чесне використання, не обмежуються ліцензіями СС.

ДОДАТОК С. DEJAVU FONTS LICENSE

Fonts are (c) Bitstream (see below). DejaVu changes are in public domain. Glyphs imported from Arev fonts are (c) Tavmjong Bah (see below)

Bitstream Vera Fonts Copyright

Copyright (c) 2003 by Bitstream, Inc. All Rights Reserved. Bitstream Vera is a trademark of Bitstream, Inc.

Permission is hereby granted, free of charge, to any person obtaining a copy of the fonts accompanying this license ("Fonts") and associated documentation files (the "Font Software"), to reproduce and distribute the Font Software, including without limitation the rights to use, copy, merge, publish, distribute, and/or sell copies of the Font Software,

and to permit persons to whom the Font Software is furnished to do so, subject to the following conditions:

The above copyright and trademark notices and this permission notice shall be included in all copies of one or more of the Font Software typefaces.

The Font Software may be modified, altered, or added to, and in particular the designs of glyphs or characters in the Fonts may be modified and additional glyphs or characters may be added to the Fonts, only if the fonts are renamed to names not containing either the words "Bitstream" or the word "Vera".

This License becomes null and void to the extent applicable to Fonts or Font Software that has been modified and is distributed under the "Bitstream Vera" names.

The Font Software may be sold as part of a larger software package but no copy of one or more of the Font Software typefaces may be sold by itself.

THE FONT SOFTWARE IS PROVIDED "AS IS", WITHOUT WARRANTY OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO ANY WARRANTIES OF MERCHANTABILITY, FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE AND NONINFRINGEMENT OF COPYRIGHT, PATENT, TRADEMARK, OR OTHER RIGHT. IN NO EVENT SHALL BITSTREAM OR THE GNOME FOUNDATION BE LIABLE FOR ANY CLAIM, DAMAGES OR OTHER LIABILITY, INCLUDING ANY GENERAL, SPECIAL, INDIRECT, INCIDENTAL, OR CONSEQUENTIAL DAMAGES, WHETHER IN AN ACTION OF CONTRACT, TORT OR OTHERWISE, ARISING FROM, OUT OF THE USE OR INABILITY TO USE THE FONT SOFTWARE OR FROM OTHER DEALINGS IN THE FONT SOFTWARE.

Except as contained in this notice, the names of Gnome, the Gnome Foundation, and Bitstream Inc., shall not be used in advertising or otherwise to promote the sale, use or other dealings in this Font Software without prior written authorization from the Gnome Foundation or Bitstream Inc., respectively. For

further information, contact: fonts at gnome dot org.

Arev Fonts Copyright

Copyright (c) 2006 by Tavmjong Bah. All Rights Reserved.

Permission is hereby granted, free of charge, to any person obtaining a copy of the fonts accompanying this license ("Fonts") and associated documentation files (the "Font Software"), to reproduce and distribute the modifications to the Bitstream Vera Font Software, including without limitation the rights to use, copy, merge, publish, distribute, and/or sell copies of the Font Software, and to permit persons to whom the Font Software is furnished to do so, subject to the following conditions:

The above copyright and trademark notices and this permission notice shall be included in all copies of one or more of the Font Software typefaces.

The Font Software may be modified, altered, or added to, and in particular the designs of glyphs or characters in the Fonts may be modified and additional glyphs or characters may be added to the Fonts, only if the fonts are renamed to names not containing either the words "Tavmjong Bah" or the word "Arev".

This License becomes null and void to the extent applicable to Fonts or Font Software that has been modified and is distributed under the "Tavmjong Bah Arev" names.

The Font Software may be sold as part of a larger software package but no copy of one or more of the Font Software typefaces may be sold by itself.

THE FONT SOFTWARE IS PROVIDED "AS IS", WITHOUT WARRANTY OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO ANY WARRANTIES OF MERCHANTABILITY, FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE AND NONINFRINGEMENT OF COPYRIGHT, PATENT, TRADEMARK, OR OTHER RIGHT. IN NO EVENT SHALL TAVMJONG BAH BE LIABLE FOR ANY CLAIM,

DAMAGES OR OTHER LIABILITY, INCLUDING ANY GENERAL, SPECIAL, INDIRECT, INCIDENTAL, OR CONSEQUENTIAL DAMAGES, WHETHER IN AN ACTION OF CONTRACT, TORT OR OTHERWISE, ARISING FROM, OUT OF THE USE OR INABILITY TO USE THE FONT SOFTWARE OR FROM OTHER DEALINGS IN THE FONT SOFTWARE.

Except as contained in this notice, the name of Tavmjong Bah shall not be used in advertising or otherwise to promote the sale, use or other dealings in this Font Software without prior written authorization from Tavmjong Bah. For further information, contact: tavmjong@free.fr.

СЛОВНИЧОК

Адiть — а дивiть, погляньте.

Байка — *тут*: марниця, дрiбниця, пусе.

Бистрень — потiк, швидкий струмок.

Бистрити — хутко, стрiмко текти.

Бiль — *тут, також*: бiлiсть, бiлина, бiлота.

Блаватний — *тут*: волошковий, блакитний.

Братничка — синовия, небога по братовi.

Братки — щипцi (для гарячого вугiлля, коминкови).

Бубнило — *жарт.*: тарабан, барабан.

В очу — в очах, перед очима.

Вальниця — пiдчiпок, пiдшипник.

Валява — руйновище.

Вертеп — *тут*: печеря.

Взiр — зовнiшнiсть, вигляд.

Виталище — мiсце перебування (душi).

Вiдьоха — вiдьма.

Гайовий — карбiвничий, лiсничий.

Голосiвка — голосний звук.

Гридня — челядня, кiмната для наймиття.

Гунути — *тут*: упасти, повалитися.

Гандж — недолiк, вада.

Дивота — *тут*: здивування.

Дiспис(ь) — iсторiя.

Дроковистий — дражливий, гнівливий.
Душман — гнобитель, тиран.
Єдваб — шовк.
Жахтіти — палати, горіти, миготіти.
Же — *також*: що.
Живчик: *тут*: пульс.
Завиритися — всердитися, нагніватися.
Завій — *тут*: тюрбан, чалма.
Згук — звук.
Зимний — *тут*: холодний.
Змага — змагання, суперечка.
Іно, йно — лишень, тіко.
Їхавиця, їхавичка — їзда.
Клесувати — лощити, глянсувати.
Коч — коляска, фаєтон.
Курування — лікування.
Лебеда — лебедина, лебедиця, лебідка.
Легкий на руку — вдатний, щасливий.
Ліжниця — ліжко, постіль.
Літавець — *тут*: (паперовий) змії.
Мазуха — улюблениця.
Малшувати — мавпувати.
Мельдунок — *тут*: повідомлення.
Мізковня — череп.
Монарха — монарх, одновладар.
Морська свиня — дельфін.
Надзаходи — над захід сонця, як сонце заходить.
Наймиття — *збірне*: слуги.

Напутливий — повчальний.
Нім — докіль, поки.
Ніц — нічого; **ніц-а-ніц** — геть нічого, анічогісінько.
Пантрувати — *тут*: чигати, підстерігати.
Пасія — нестяма, гнів; **упасти в пасію** — закипіти гнівом, зайти в раж.
Передруччя — зап'ясток.
Під гарячу руч — у гніву, угнівившись.
Підшкурні — підземні (води).
Плюща — злива.
Поверх — *тут*: поверхня.
Поди — долини.
Поземо — горизонтально.
Покмітити — помітити.
Поступовання — поведінка.
Прецінь — утім, проте.
Призра — підозра.
Прикладка — двозначність, калямбур.
Примрійний — уявний.
Притомний — *тут*: присутній.
Провід — *тут*: супровід.
Пропір — пропорція, міра, порція, доза.
Прохірний — лукавий, хитрий.
Пузвеликий — вказівний (палець), вказівець.
Річ на двічі — двозначність.
Синьожила — вена; **відкривати жилу** — кидати кров, робити кровоспускання.
Скиміти — (тупо) боліти, нити.

Сливе — майже.
Смок — насос, помпа; **духовий смок** — повітряний смок, повітросмок.
Спалій — дідизний, спадщинний.
Стежа — стеження, спостереження, розвідка.
Танчити — танцювати.
Тета — тітка.
Тривати — *тут, також*: чекати.
Тузінь — дванадцятка, дюжина.
Уводити в хрест — хрестити (дитину).
Угайливий — повільний.
Угоноба — загода, удоволення.
Уломи — сечова суглобиця, подагра (*arthritis urica*).
Ушолопати — зметикувати, зрозуміти.
Харамаркати — мимрити, мурмотати.
Хінський — китайський.
Хлак — прапір, стяг.
Ходаки — постолі, сандалі.
Хорий — хворий.
Хосен — користь.
Хрестильниця — купеля для хрещення дітей.
Черлений — червоний.
Чортом дихати — ненавидіти.
Шафар — ключник, маршалок, дворецький.
Шафір — сапфір.
Шляк трафив — грець узяв, розбив параліч.
Ярмис — спосіб; **ярмис учиняти (знаходити, давати)** — давати лад; знаходити, що треба зробити.

Назустріч 200-річчю Джорджа Мак-Доналда

2021

- Узайомини з феями (ізбірка)
- Поза бореєм
- Королівна та ґоблін

2022

- Королівна та Кудря
- Загублена королівна: Подвійна сторія

2023

- Стівен Арчер та інші сторії
- День-хлопча та ніч-дівча

2024

- Ліліт: роман
- Джордж Мак-Доналд: Життєпис

<https://gmd200.home.blog>

**Надхнений «Сплячою красунею»,
автор повідáє в сій теплій і
жартівливій сторії про королівну,
приречену злою відьохою на
втрату духовної та фізичної
ваготи. І тіко жертовне кохання
спромоглося звести бідолашну
королівну на землю.**

#Вперше в українській мові

**#Королівна #Короленко
#Король #Королева
#Див-озеро
#Буб Нило #Мал Пуй
#Тмодія**

